

Антропософски вести

Брой 80
АРХ. МИХАИЛ
СЕПТЕМВРИ 2023 г.

ИЗДАВА СЕ ОТ АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ

Антропософията е път на познание и себеразвитие, който обхваща сферите на философията и науката, изкуството и социалния ред, предлага духовно-научни методи за развитие на истинско осъзнаване на реалността, дава обективно обяснение за човешката и световна еволюция. Основателят – д-р Рудолф Щайнер (1861 – 1925 г.) предоставя на всяка индивидуалност в пълна свобода обективно да изследва и провери фактите, изнесени от него за видимия и невидимия свят.

СЪДЪРЖАНИЕ

2. Земният и космическият човек
8. Анкета с УС на АОБ
10. В сърцето на Кампанула
11. Формиращото мислене и новият език
13. Медийно възпитание към свобода
16. Трансформиращата сила на пеенето
17. Нови книги
18. Бъдещето на архитектурата
20. АЗ-СЪМ в поезията
21. Моите първи стъпки
22. Евритмията като видима реч
23. Съобщение
24. Антропософски групи в България

Трябва да се издигнем по един друг начин до възгледа за истинската вечност на душата. Това е, което можем да наречем култура на Михаил. Когато вървим през света със съзнанието, че с всеки поглед, с всеки тон, който чуваме, в нас се влива нещо духовно или поне нещо душевно, и същевременно ние разливаме нещо душевно в света, тогава ще сме постигнали съзнанието, от което човечеството се нуждае за бъдещето. В бъдеще човечеството трябва да развие съзнанието, че душевното е същевременно един обективен процес на света. Това изменение на съзнанието е нещо, което изисква в човешкото душевно настроение да намери място една по-голяма сила от тази, с която човекът е свикнал днес. Това е приемането на културата на Михаил в себе си: да се проникнем с това съзнание.

Рудолф Щайнер (GA 194)

ЗЕМНИЯТ И КОСМИЧЕСКИЯТ ЧОВЕК

Уважаеми дами и господа,

Днес бих искал отправната ми точка да бъде една конкретна лекция на Рудолф Щайнер от 12. януари 1923 г. в Дорнах (GA 220). Искам да подчертая следното, въпреки че в този доклад няма и дума по този въпрос – това е било няколко дни след опожаряването на сградата на Гьотеанума, тази сграда, която не е била просто една постройка в смисъл, че е трябвало да представлява средище за антропософска работа, а тя, като сграда, е трябвало да развие определено въздействие в смисъла на Рудолф Щайнер. И го е развила във всички хора, които са имали възможността да я видят. Следователно в нея не би трябвало да се извършва само антропософска работа, но от това здание трябва да се излъчва същото онова, което е било осмисляно вътре, т. е. при събирането на хората в тази сграда. Да, освен това Рудолф Щайнер се изказва така: „Това здание трябва да бъде възпитание на човека в кармично виждане“. Т.е. въздействието върху човека, който е погледнал тази сграда, е било такова, че у него е станало възможно да бъде заложен един възпитателен ефект, че чрез активно наблюдение – това ще рече при активно проследяване на формите на тази постройка – се събуждат способности, които иначе само дремят в човешките души. Този израз „кармично виждане“ ни насочва към развиване на способност за виждане във външния свят, който заобикаля хората, и към осъзнаване как в онова, с което човек се среща, и то в широкия смисъл на думата „среща“ – не само в това, с което се среща в детайли тук или там, а в цялостен смисъл на нещата, с които се сблъсква – да се научи да чете съдбата, която го очаква, която обаче е предизвикана да дойде към него от най-съкровенията същност на самия човек. Всъщност става дума за развиване на способност – искам да нарека това с тези думи – да търсиш човека в света..., т.е. да търсиш човека, който е скрит зад онова, което го сполетява – каквото и да е животът му сега – човека, който живее също, оформяйки обкръжаващата си среда, света в рамките на онова, за което най-напред казва, че е неговият външен свят, т.е. да се научи да гледа на реалността в света като на една основна човешка действителност.

Този израз – „търсенето на човека в света“ – самият Рудолф Щайнер използва многократно в лекцията, върху която бих искал най-напред да се спра. Той говори дори за двойко търсене: за търсенето на човека в света и за търсенето на света в човека. И започва тази своя лекция (както споменах, тя е била изнесена малко след пожара в Гьотеанума) с едно указание, че трябва все повече човек да се учи да разбира, че в знаците на историческите събития могат да бъдат изразени много по-дълбоки неща – ако погледне на тях по правилния начин – отколкото обикновено се приема, че е възможно, и насочва погледа си – като най-значим знак в историческите събития – към кладата, на която Джордано Бруно изгаря в пламъци. От цялата лекция може да се усети как реалната вътрешна връзка на това историческо събитие с пожара на Гьотеанума тежи на душата на Рудолф Щайнер. След това ще се опитам да покажа това от самата лекция.

Един важен трифолиум

А във връзка с това Рудолф Щайнер говори за един чудесен, значим трифолиум, за три видни личности, които стоят в изходната точка на нашата същинска съвременна епоха. Тези три личности са Якоб Бьоме (1575-1624), Джордано Бруно (1548-1600) и Френсис Бейкън (1561-1626). Тези три персони, или по-добре казано, този трифолиум е всъщност онова, което поставя началото на тази нова епоха. За тях се говори по такъв начин, че би трябвало да се обърне специално внимание на взаимовръзката между дейността на тези три значими личности, което на първо време трябва да е изненадващо и трудно за нас, тъй като знаем колко противоположни са в работата си например Якоб Бьоме и лордът пазител на печата Френсис Бейкън: единият е задълбочен мистик, който в „непроходими“ произведения, изследва най-дълбоките тайни на битието, опитва се да намери пътищата в свръхсетивния свят; а другият, който прекъсва всякаква връзка с духовната действителност, насочва поглед към външните факти на една чисто материална обкръжаваща среда, създава и въвежда една естествена наука, която не се занимава с онова, към което се стреми и се опитва да разбере точно Якоб Бьоме, която оставя това настрана и не го признава като област на познание. И въпреки това сега се изтъква, че тяхната дейност е свързана; също и дейността на третия, Джордано Бруно, е свързана с тяхната.

С това не искам да Ви спестя, че Рудолф Щайнер се е изказал съвсем конкретно, че различни личности понякога са действали по този начин и то под ръководството на един и същ посветен, който всъщност им е въздействал така, че все пак след това е могло да последва едно обединяване на най-различни направления.

Така например Рудолф Щайнер посочва също едно такова единство при личностите на Якоб Бьоме, Шекспир, Френсис Бейкън и Якоб Балде – Балде, който днес може би не е толкова познат. По същото време Якоб Балде (1604-1668 г.) е бил йезуит, който е писал забележителни стихотворения на латински за звездите, за звездното небе. И тази поезия всъщност изразява винаги забележителни преживявания – при наблюдение на звездните небеса, движенията на планетите и т.н. – такива изживявания, за които може да се каже накратко: Те се представят като спомени за преживявания при преминаването на човешката душа през регионите, сферите на планетите в един извънземен свят. Тук ще спомена за това с няколко думи. Ще намерите цяла поредица от тези стихотворения на Якоб Бьоме, преведени от Хердер, на когото са направили голямо впечатление. Той ги е предал и на немски език по един много красив начин, т.е. ако притежавате произведенията на Хердер, мога само силно да Ви препоръчам да ги погледнете. Там също има такава връзка с темата „Земният и космическият човек“ и поради тази причина споменавам това изрично. В едно такова взаимодействие, въпреки че отива в различни посоки, може да се види значението на този трифолиум, този, както Рудолф Щайнер казва, чудесен трифолиум: Бьоме, Джордано Бруно и Бейкън.

Якоб Бьоуме

В тази лекция, на първо място, се посочва как благодарение на това, което Якоб Бьоуме пише – който е могъл да се вслушва с особена интимност в онова, което все още е било забулено в народните традиции, в така наречените народни поговорки, като мъдрост, предадена от древни времена – се свързва от перспективата на скромната си обкръжаваща среда с тези предадени мъдрости, той е подтикнат да търси все по-голяма задълбоченост. Това са били съдържания на мъдростта, които за Якоб Бьоуме са били свързани както с онова, което човекът е чувствал в себе си, така и с онова, което стои като тайни зад процесите и обектите в природата, т.е. едновременно с двете неща: със скритото вътре в най-дълбокото на душата и с онова, което се крие зад природните обекти, явления. И до двете едновременно се отнасят тези съдържания на мъдростта, а за Якоб Бьоуме и до двете едновременно се отнася и стремежът да ги обхване.

Всъщност породеното в самия Якоб Бьоуме в тази връзка, не е било онова, което той е бил в състояние да изрази в произведенията си по един прецизно формулиран начин. Това, което оживява в него при такива подтици, също не се появява ясно и точно в изказванията му, във формулировките му. И Вие всички ще потвърдите, че човек се чувства така, когато чете Якоб Бьоуме, че се чувства застигнат от интензивността на тази борба, но че среща големи трудности да се ориентира и че трябва да се съгласи, когато Рудолф Щайнер казва: „Всъщност това, което той вътрешно осъзнава и преживява, е изразено заекващо само от Якоб Бьоуме. „Човек може“, така казва Рудолф Щайнер, „да почувства как Якоб Бьоуме сякаш дъвче думите, докато се стреми да изкаже това“. Мисля, че до голяма степен може да се усети как той се бори да извлече нещо от тези думи, които всъщност вече не отдават това.

Джордано Бруно (1548-1600)
статуя на Кампо дей Фиори, Рим

Джордано Бруно – човекът от света

А Джордано Бруно, който е бил доминиканец, е израснал съвсем различно. Преминал е – както Рудолф Щайнер изтъква – през духовното обучение на онова време и се е основавал на учения, които също са дошли от древната мъдрост, но всъщност са били тълкувани по-скоро във фино изваяни понятия и концептуални връзки, разбирането на чието съдържание е било притъпено от църковната традиция, която е държала на „това във вярата да се докоснеш до същинските съдържания“. Но този Джордано Бруно, който е живял точно в това време през 16-ти век, е бил същевременно – с изключение на факта, че е бил образован в това течение доминиканец – представител на своята епоха дотолкова, доколкото е бил и човек от света. Човек от света: Всичко го е интересувало, всичко е „попивал“, всичко е опитвал да усвоява по един жив начин. Вие знаете за това време на великите обучаващи се барокови инженери, които са били хора от света по един много по-всеобхватен начин; това е било живо и в Джордано Бруно.

И сега въздейства това изречение, което бих искал да Ви прочета: „Достатъчно е да се вгледаме как той е принуден – тъй като трябва да говори, изхождайки от изобилието на световното съзнание, но има на разположение само ограничеността на човешката душа на своето време – да обгърне изисканите идеи, които е усвоил по време на следването си, в поетична дреха, как се превръща в проникателен поет, в опоетизиращ учен“. Сравнете го с онова, което сме чували за Якоб Бьоуме, за когото изживяното от него във вътрешен план, вдъхновено от традицията на мъдростта в народните поговорки, се е отнасяло както към това, което се крие в тайните зад природните обекти, така и към скритото в дълбините на човешката душа. Джордано Бруно е принуден, когато иска да се изрази, да разкрие това богатство поетично, опоетизиращо, тъй като това, което е било възможно дотогава в боравенето с тези изящно изваяни понятия, все още не е било достатъчно, за да може наистина да се схване пълнотата, която живее в него. То е все едно – бих искал още в самото начало да представя това образно – да отидете на границата. Представете си, че тук имаме – можем да го нарисуваме така - една такава граница между онова, което живее вътре в човешката душа, и онова, което се крие отвън в природата. Между впрочем това е рисунка, която много напомня на една рисунка на надгробния камък на Якоб Бьоуме, която той сам е скицирал. Но тази е малко по-различно обърната. Изглежда така: Тук има един такъв кръст, а тук са нарисувани три линии и там – три линии, т.е. има и една такава граница между вътре и вън, която всъщност се среща в тази точка. Казвам: вътрешни тайни в душата, които се крият зад това, което е външна природа, противоположно. Якоб Бьоуме преживява нещо, което се отнася и до двете, но не е успял да го изрази прецизно.

Сега се явява човекът от света, Джордано Бруно, който има много повече изящно изваяни понятия и все пак това не е достатъчно, за да изрази онова, което живее в него – той в крайна сметка е човек от света. Естествено в него живее не само това, което касае външния свят, но и тайнственото отвътре. Той не изразява това чрез понятия. „Ври и кипи“, така

да се каже, той е опоектизиращ учен или – както се казва тук – „обгръща това в поетична дреха, защото иначе не може да привлече вниманието към изобилието“ – докато това развитие е устремено натам, че по-късно, особено в нашето време, човек наистина ще достигне границата, неговите понятия ще бъдат съотнесени към фактите във външния свят, но от външния свят ще познава само повърхностното и всъщност вече няма да знае и да иска да знае никоя от тайните, които се крият зад или в недрата на природата. Всичко се събира по друг начин тук, в тези три личности, и всъщност точно Бейкън е този, който стига най-напред дотук и казва: „Всичко това, което би трябвало да се отнася до тези тайни и което е достигнало до нас от миналото, са идоли, няма нищо общо с действителността; трябва да насочим вниманието си към това, което можем да наблюдаваме, и това да обработваме с нашия интелект“. Така първоначално е охарактеризиран Джордано Бруно по важните аспекти.

Лорд Френсис Бейкън (1561-1626), Варшава

Френсис Бейкън – баналността на разума

А сега за Бейкън, за когото се казва, че всъщност е „загубил всякаква почва под краката си, че е изцяло погълнат от външния живот на времето си.“ Казва се: „Той е държавник, пазител на Великия печат, той е човек, който притежава голяма интелигентност, която обаче не се корени в никоя традиция.“ Той повдига въпроса за онова, което би могло да се нарече „баналност на разума, баналност на рационализма.“ – т.е. този стремеж за съсредоточаване върху чисто предвидимото в науката.

Вижте, като изтъкваме това сега, е много лесно да предизвикаме – да кажем – може би вкорененото особено у идеалистите отращение към нещо подобно, което всъщност е способно да откъсне човека толкова много от тайните на реалността, да го отдели толкова много от реалността на духовния свят. И все пак за нас днес, и особено за чове-

ка, който има стремежи в антропософската област, Бейкън е всъщност най-важният представител на този трифолиум. Рудолф Щайнер го нарича „противоположността на Якоб Бьомер“. Рудолф Щайнер пита: Ако от духовната наука се тръгне към изследователската работа на Якоб Бьомер, какво всъщност е онова, за което той говори? Какво всъщност е това, което той търси? Как от гледището на духовната наука може да се разбере за какво става дума? И той казва: „Всичките трима“ – и тук се появяват тези думи, които използвах преди това – „търсят всъщност човека в света, света в човека. Само че всичките трима ги търсят по различен начин“.

Заекване

Якоб Бьомер... Рудолф Щайнер казва: „Виждаме как при това търсене Якоб Бьомер достига до човек, който всъщност никъде не присъства. И въпреки това този несъществуващ, привидно все още съществуващ човек има вътрешна сила на съществуване, истинска вътрешна сила на съществуване. Вярваме на човека Якоб Бьомер, въпреки че си казваме: Начинът, по който Якоб Бьомер говори за трите елемента на живота, за солта, сярата и живака в човека – това не е човекът, когото виждаме днес. Но това е едно същество, което Якоб Бьомер е оформил – не може да се каже „съставил“, а „оформил“ – същество е. И точно духовно-научно се стига до въпроса: Кое му е особеното на това същество, за което Якоб Бьомер говори, заеквайки?“

Нека се спрем за момент на това изречение, което Рудолф Щайнер специално вмъква: „не може да се каже „съставил“, а „оформил“. От какво се оформя? Да, от онова явяващо се отвътре преживяване, което за Якоб Бьомер е подбудено от вслушването му, интимното вслушване в мъдростта, която искаше да проговори от онези стари текстове. Той се стреми така да оформи едно преживяване, проявяващо се отвътре, че от това оформяне тази вътрешно преживяна същност да може сама да проговори. Това не му се удава, получава се едно заекване. Много е важно да се има предвид това, тъй като при изучаването на духовната наука става ясно, че в основата си наченките на съвременното ясновидство се изявяват по този начин.

Не може да се очаква, че след това очите на човека ще се отворят и той ще погледне към една духовна реалност, която се явява насреща и която би го посрещнала в такава компактност и яснота, както това, което днес наричаме наш външен свят. Но свръхсетивните възприятия, когато започнат да се формират, се появяват, както се явява спомен за отдавна отминало събитие; те не са спомени; явяват се, както идват спомените, а конкретен, компактен начин да се запознаеш с духовния свят няма. Казвам това, съблюдавайки една много категорична мисъл на Рудолф Щайнер; те възникват така. Нали, в началото не е ясно и разбираемо само по себе си, а е толкова забулено, както би могло да бъде в същността си едно възприятие, което познаваме и което все още не е оформено в себе си. Мислете за това, което порано често сме обсъждали тук: че човек може да почувства, когато гледа определен нюанс на цвета, че е правилно да се каже: Всъщност от този цветови тон може да се оформи тази или онази форма най-добре. Червеното например

може да приеме различни форми от синьото, а отделните цветови нюанси съответно – други форми. Тук говорихме подробно за това, нали? Толкова неоформено като синьото изглежда свръхсетивният опит в началото, дори много по-неоформено. Бихте могли да почувствате, че онова, което човек преживява като настроение – не искам да кажа сега: „което определя като синьо“ – за което обаче може да усети: Би било правилно да се придаде известен цветови нюанс, като изразяващ вида на настроението – че това настроение е още по-неоформено от един цвят. Нали, и от това, което се случва там като преживяване, трябва да се оформи нещо повече – не сглобено, не наложено – от което същевременно човек преживява, че иска да излезе.

Такъв е случаят и с Якоб Бьоме, който се опитва да създаде нещо от това преживяване. Но това е останало в неяснота. Оттам идва и фразата: той можеше да изрази това само „заекващо“. Съвсем категорично се казва: „Става ясно: Това“ – което Якоб Бьоме преживява, което би желал да оформи – „е човекът на предземното битие.“

Сега ще го кажем така: „космическият човек още преди инкарнацията му.“ Това всъщност е, което господства в преживяванията на Якоб Бьоме: този отзвук на онова, през което той преминава преди раждането, през което душата преминава преди раждането. Казва се съвсем категорично: „Когато се стигне духовно-научно до същността на човека, се установяват забележителни съответствия с онова, което Якоб Бьоме, заеквайки, описва като човешко същество. Този човек, за когото Якоб Бьоме разказва, не може да ходи тук по Земята; но в предземното битие наистина е възможно да е съществувал.“

Така че „Якоб Бьоме описва този предземен човек“ (GA 220), който обаче – така, както е обрисован – „не може да стане земен човек, който всъщност умира“ (GA 220): – ако трябва да е такъв, какъвто е описан, преди да дойде на Земята. „Той не може да премине на Земята.“ Казано още по-разбираемо: Става дума за един „душевно мъртво роден предземен човек“ – всъщност това става ясно от описанието.

Човекът на настоящето

А Джордано Бруно не търси в тази посока онова, което още е живо от силите на свръхсетивната реалност на пренаталното съществуване, а Джордано Бруно търси човека в непосредственото настояще. Ако се замислите как той гледа на Вселената тук и сега, как се стреми да проникне в сферите, за да достигне до онова, което се крие всъщност зад тях, което обаче според него е сродно с онова, което е скрито в същинския вътрешен свят..., как той открива навсякъде същественото в онова, което нарича „монадата“, така същностно монадичното е събрано изцяло в една точка. Това не е един същностен свят, а първоначална точка, която той успява да схване именно като съществена. И „той преживява света изцяло в настоящето“. Исква да търси човека в света на настоящето, да търси света в човека в настоящето.

„Той успява да свърши тази работа точно в толкова малка степен“ – така се казва в тази лекция – „както и Якоб Бьоме“, с търсенето на човека преди раждането му.

Промяната на позицията към естествените науки

Отново се налага да прочета нещо дословно, тъй като тази формулировка именно е от най-голямо значение за нашата конкретна работа. Значи, тук се казва:

„Но и тук виждаме безсилието на хората“ на тогавашното време „да разберат цялостния човек, за чието опознаване се борят. Трябвало е обаче да бъде разбран“ – и сега идва това, което искам да подчертая дебело в червено – „защото от разбирането на земния човек трябва от своя страна да произлязат съществувалият преди и след това човек. За съществуващия след това човек се е знаело съвсем малко. Тази част именно е останала затворена за Бейкн от Верулам.“

Но той е търсел – както и Якоб Бьоме – предземния човек – макар че той самият не е осъзнавал това, то е живеело в него, търсел е постекзистирация човек, търсел е – след предходното сега може би можем да кажем – той е търсел човека, който се подвизава вътре в свят, който човекът възприема като външен свят; човека, който е активен в подредбата на констелациите на съдбата във външния свят, но е стигнал само до повърхността. Той е бил всъщност онзи, който първи е извършил това по един много радикален начин, за който Рудолф Щайнер – както говорихме тук предишните вечери – казва в лекциите Философията на Тома Аквински (GA 74), че за нашето време е необходимо осъзнато да осъществим това и да се научим да го реализираме: промяната на позицията към естествените науки.

Вижте какво е господствало преди в Средновековието, било е нещо подобно като при Якоб Бьоме. При Бьоме е имало връзка, вътрешно преживяна връзка с предземното битие. В схоластиката това е връзка с исторически съществуващото в миналото, връзка с духовния свят, до който все още са имали достъп по един съвсем различен начин, също и през първите векове след Мистерията на Голгота, нали; докато по-късно не възникват споровете за Тайната вечеря, са имали пряк достъп до разбирането на такъв култов акт. Това започна да затихва именно с надигащите се дискусии за Тайната вечеря. С други думи, през Средновековието е имало ориентация към космическото, към това, което всъщност е оформяло човека от миналото насам, както и при Якоб Бьоме човекът, който трябва да се прояви в земното си съществуване, се оформя от предземното минало.

И сега се случва точно това – особено силно застъпено при Бейкн – че се осъществява този обрат към естествените науки..., че същинската действителност вече не се търси там, откъдето произхожда човекът и откъдето той е отделен, а че реалността се търси там, където светът среща човека, външният свят.

Земният и космическият човек

Тук това се обяснява така: „От разбирането на земния човек трябва от своя страна да произлезе съществуващият преди и след това човек.“

Замислете се само каква формулировка е това! Не се казва: „От разбирането на земния човек трябва от своя страна да произлезе разбирането на човека преди раждането му и разбирането на човека след смъртта му.“ А се казва:

„Човекът преди раждането му трябва отново да произлезе от разбирането на земния човек, постекзистираният човек трябва да произлезе от разбирането на земния човек.“ Това е нещо различно. Нали, за това, което се случва в реалността, за едно действително произлизане на един такъв реален човек, съществуващ преди и след това, е казано следното – за разлика от онова, което се описва така или за което се казва: „Да, отново може да се разбере, че се говори за това.“ Всъщност не е толкова лесно тази разлика да бъде направена днес. Просто си помислете, ние и днес винаги създаваме така: „Когато веднъж сме разбрали нещо, тогава можем и да го направим.“ В днешно време всичко протича по този начин: най-напред си набавяш познанията за това как се прави нещо и след това може би започваш да го реализираш, да го вършиш. Смята се, че преди това нищо не може да бъде сторено.

Не навсякъде е така, но там, където не е така, не се и разсъждава по този въпрос – например при свирене на пиано. Нали, не можеш да се научиш да свириш на пиано, като прочетеш книга, в която точно е описано как се свири на пиано. Трябва да се упражняваш. Следователно: Трябва да започнеш да свириш на пиано, преди да знаеш как, за да се научиш, като се упражняваш! Нали, тук все още така се прави – слава Богу! Но днес вече е различно: Вече изобщо не свириш на пиано, тъй като можеш да си доставиш това и с едно натискане на копче.

Или в творчеството е, както Рудолф Щайнер например подчертава, че най-напред правиш нещо и след това започваш, като такъв, който го е направил, да разбираш нещо от това. Той разказва например за своите занимания с пластика и изкуство: Когато е поставял капителите на Гьотеанума, не е имал представа какво всъщност прави там; разбрал е едва, когато са започнали да се оформят и да придобиват завършен вид.

И тук има известна разлика между онова, което се прави и онова, за което се казва: „Това сега може да бъде разбрано.“ Нали, ако например някой каже: „Зависи от нас да усвоим понятието за съзерцателната способност за съждение“... да, много е хубаво, когато човек може това; но бих искал да се противопоставя: Не това е важното! Важното е да развием съзерцателната способност за съждение! А това е нещо друго. Искам да изразя това ярко: Бихте ли предпочели например да изпатите на състезание по борба някого, който има най-доброто „понятие“ за сила? Или бихте пратили някого, който има сила? Не му е нужно никакво понятие за сила, потребна му е сила. А това е нещо друго.

Има известни реалности, на които трябва да се обърне специално внимание, и те не могат да се превърнат в термини, например възприятията. Понятието за възприятие е *contradictio in adiecto* (вътрешно противоречие, б. пр.). Лесно може да се установи дали става дума за понятие, или не; но например „синьо“ – тук подробно разгледахме това – не е понятие, а трябва да бъде възприето: синьо. Съединяването на възприятие и понятие, това е необходимо.

Това е важното според думите на Рудолф Щайнер – да развием тази способност! И така се казва тук: „Разбирането на съществуващия преди земния живот човек и разбиране-

то му след това не трябва да произлиза от разбирането на земния човек, а съществуващият преди това човек израства след това от него, съществуващият след това – също. Това е формирането на реалното цялостно човешко същество. И то трябва да се случи, изхождайки от разбирането на земния човек.

Струва ми се, че централен въпрос е да бъде изказано категорично, когато става дума за „земния и космическия човек“, да не се изпада в заблудата, че човекът трябва да бъде обяснен от онова, което може да се намери в космоса, а че изхождайки от разбирането на земния човек – докато това се прави, докато се правят усилия това да се направи – да бъде намерен пътя в космическите реалности.

Или казано по друг начин: За да достигнеш по един наистина осъзнат начин с нови умения, които трябва да развиеш, до разбирането на действителността на духовния свят, трябва да си бил най-напред земен човек. Всъщност само този земен човек може да започне с развитието на такива способности, които му дават възможност за осъзнато разбиране на свръхсетивната действителност. Бих искал да Ви обърна внимание още – това вече е краят на тази лекция от Рудолф Щайнер – как той говори за Якоб Бьоме, и мисля, че ще си спомните много от нещата, които се опитахме да разгледаме тук, упражнявайки се поотделно: „Точно, както спящият човек, когато е в Аза си и в астралното си тяло извън физическото и етерното тяло, живее преди всичко в същия свят, който възприемаме с очите си, с целия си сетивен апарат“...

Това ще рече: там навън, нали, казва се така: „Когато спим, сме вътре в нещата, които иначе през деня гледаме с отворени очи винаги от външната им страна... А реалността на духовния свят не е някъде там в облаците, някъде горе, извън, а е във вътрешната страна на света, който ни заобикаля. Това се споменава в следващото изречение: „... като този спящ човек, т.е. неговата духовност и душевност, спящи“ – във вътрешността на нещата – „приема в себе си зародишите за живота, който ще разгърне, когато премине през портата на смъртта, но както за обикновеното съзнание на човека е затворено това, което всъщност се поема от непосредственото настояще за бъдещето, така всичко, което се отнася към бъдещето, е скрито за първия подем на съвременната научност, както се вижда при Бейкн от Верулам, което все пак живее неосъзнато в сетивното познание, дори и да се отрича. И от сетивното познание трябва да се черпи познанието за съществуването след земния живот, съществуването след смъртта. Бейкн още не го може, няма духовната сила за това. Поради това, както казах, неговият човек всъщност е чувал, натъпкан с понятия, с абстракции. (Оттук до края на цитата при четене се получава малко объркване, което след това е коригирано със собствени думи от Б. Верулам) Най-несъвършеното от онова, което накрая на тази епоха – което трябва да бъде устремено към духовност, но сега изхожда от естественото познание – трябва да бъде постигнато: това, което се надига в Бейкн.

Преживяването на самите абстрактни понятия

Следват още две лекции, за които не искам да говоря

сега, но в тях има отделни, много специални напътствия за онова, което следва от един такъв размисъл за нас в настоящето. По-специално бих искал да Ви обърна внимание на две от указанията. Едното е съвсем в края: „Якоб Бьомер и Джордано Бруно, и Лорд Бейкън са живели във времето, в което погледът към живота преди земния е бил замъглен (в GA 220 от 1966 г. има друга подредба на думите). Живели са във време, в което онова, което трябваше да се разкрие, още го нямаше“ – нямаше го вече „вътрешното преживяване, а “се разкри „духовното виждане на външния свят, така че във външния свят да бъде преоткрит човекът, който вече не може да намери себе си в своя вътрешен свят.“

И другото насочено към нас може би още много по-директно, е това: Можеш да си извоюваш именно в новото време нещо, което в миналото не е било възможно. В известен смисъл човек е изоставен от вътрешната самодейност към познание. Преди е било така, че вътрешният порив за осъзнаване е водил до познания. Днес вече не е такъв случаят, това вече не действа само по себе си отвътре на човека. Той е изоставен от тази самоактивност, която излиза отвътре и достига до познание. „В периода от 15. век нататък човекът вече на открива нищо, когато погледне навътре в себе си. Той гледа навън в природата; там си създава абстрактни понятия.“

И сега би могло да се каже: „И това е лошото!“ Но всичко това, което Рудолф Щайнер излага тук, показва: „И това е хубавото и решаващото!“ Защото тук се казва: „Но тези абстрактни понятия могат да бъдат на свой ред външно подсилени, могат да станат от своя страна съдържание, защото могат да бъдат преживени. С това, разбира се, е поставено само началото; но това начало може да бъде поставено от антропософското духовно познание.“

... Така че да не се търси и получава отново нещо живо вместо абстрактните понятия, да не се ограничава в тези абстрактни понятия – ако трябва да са абстрактни, за да могат да бъдат гръмки – нещо живо, това значи нещо друго! Не, ясно е казано накратко, че тези абстрактни понятия сами стават от своя страна съдържания – не получават съдържание – а стават съдържание, защото те – не с тяхна помощ, а те – могат да бъдат преживени. И „това начало може да бъде поставено от антропософското духовно познание.“ Вижте, това всъщност е земният човек, който идва на Земята, за да може най-накрая да развие и изрази тези абстрактни понятия. И това приемане на абстрактните понятия, преживяването на самите абстрактни понятия, е пътят към свързването с космичната реалност.

Така че виждате как благодарение на този трифолиум всъщност – ако мога да опитам да покажа това нагледно* – се изразява следното: Да кажем, че човекът – една част, принадлежаща към нещо, част от една действителност, която постепенно го развива, която го оформя..., част от една духовна реалност, из която се оформя и ражда – се отделя от този свят и накрая стига там, откъдето е откъснат, не притежава повече такова съдържание, а само абстрактни понятия, само точните формални връзки, улавя осъзнато само онези – както споменахме тук – форми всъщност, които вече не съществуват, които са границите между, да кажем,

различни цветове и т.н., но не могат да бъдат тебеширена линия – Вие знаете, че често сме говорили за това.

И в този момент трябва да успее да изпълни с живот последното, което му е останало тук, това небитие на формата, това небитие на абстрактните понятия – това е изказано погрешно, вярното е да ги преживее, самите тях! Това означава: Той трябва да развие съзнанието си за дейността, която извършваме, да я остави да възникне, за извършването на мисловната дейност, за формирането на понятията. Да се живее в образуването на формите, в образуването на понятията, това значи всъщност: Той извършва в мислите си нещо подобно на това, което се е случило, когато той самият е бил оформен, създаден от духовния свят. Той създава мислите си така, както самият той е създаден като човек от духовния свят.

Предвидимо и непредвидимо

Поради това, че той преживява това, което върши, живява се съзнателно в онази действителност, и то самостоятелно, от която е бил отделен заради извоюването на тази възможност на съзнанието. Обаче той може в този момент, в който вече няма този самодеен тласък към оформяне – както тъкмо чухте – може и да каже: „Сега искам да спра дотук. Или ще продължа изцяло в тази посока: Всичко зависи от това дали ще продължа само в тази посока – като сякаш съм влязъл в нея.“ И какво ще направи тогава? Ще зададе въпроса, свързан с външната природа: „От какво се състои това?“ И след това ще каже: „Всичко това е съставено от атоми. И всичко е структура; всичко трябва да се обясни чрез структурата. А възприятията..., да, те са субективно нещо; те трябва да бъдат елиминирани..., всичко трябва да се обясни чрез структура.“ Това е продължението на стремежа към формиране на абстрактна мисъл и прилагане на готова абстрактна мисъл.

Той може също да каже: „Та това е полезно! Виждаме го по последствията. Така че нека се откъснем от абстрактните мисли и да направим нещо живо! Ние изобщо не искаме да стигаме дотам.“

Тогава това би било същото, като да не иска да слиза съвсем на Земята, предпочита да се отклони преди това, отколкото да се изправи пред опасността мислите му да умрат.

Вече сигурно всички знаете, че с това се отличават двете изкушения, които Рудолф Щайнер нарича с имената „луциферично“ и „ариманично“ изкушение. И днес към края бих искал още да се позова на едно съвсем изчерпателно твърдение на Рудолф Щайнер за съотношението на силите, от които едно такова изкушение бива ръководено, с прогресивния ход на човешкото развитие, на човешкото развитие на съзнанието..., при което самият човек, щом придобие самостоятелност – което той може в това съзнание – трябва да се стреми да запази баланса между тези две тенденции. Имам предвид кратко описание – или обзор – в рамките на водещите принципи в тази връзка, както той е направил в книгата, публикувана под името Мистерията на Михаил. (GA 26)

Тук бих искал просто да съпоставя няколко изречения. Вижте, онова позоваване на, да кажем, започнатото от Бей-

кън – което наистина е много разпространено сред идеалистите, както споменахме – също ще се изправи срещу тези принизяващи, втвърдяващи, структуриращи сили, когато човек прочете следното в тази връзка:

„Възделенията на ариманичните сили“ са „студената омраза към всичко проявяващо се в свобода. Стремещт на Ариман стига дотам да направи космическа машина от онова, което той оставя да се излива в световното пространство. Идеалът му е само и единствено мярка, брой и тегло.“

Така че, до тогава! Тук някой би казал: „Да, буквално, днес виждаме, че цари този стремеж да бъде създадена космическа машина..., също и космосът да бъде опознат чрез машини, да бъде осъществена връзка с космоса чрез машини и всъщност по този начин самият космос да бъде превърщан все повече в машина.“ Това се случва днес, вече е тук до голяма степен. И не е наша задача да кажем: „Да се маха! Това е лошо! Това трябва да се осуети и преди всичко да се замени с нещо друго.“ Защото тук ще последва изречението, което досега още не бях Ви прочел.

Значи, след това се казва: „Идеалът му е единствено и само мярка, брой и тегло.“ Там пише: „Той е бил извикан в служещия на човешкото развитие космос, защото „мярка, брой и тегло“, неговата територия, трябваше да бъдат проявени. Само който разбира света отвсякъде, духовно и физически, ще го разбере наистина.“

А сега бих искал да добавя онова, което всъщност пише преди това, където значението на „мярка, брой и тегло“ е изказано още по-обстойно:

„Луциферичните и ариманичните същества се опълчват срещу реда, който е установен от божествено-духовните същества, свързани с човека от създаването му, между непредвидимото и предвидимото – срещу тяхното хармонизиране“ – т. е. срещу хармонизирането на непредвидимото с предвидимото – „на космоса чрез „мярка, брой и тегло“. Луцифер

не може да съчетае нищо предвидимо с естеството, което е дал на своето същество. Неговият идеал е космическото абсолютно влияние на интелигентността и волята.“ ...„Тази луциферична тенденция е адекватна на световния ред в областите, в които трябва да цари свободното случване. И тук Луцифер е легитимният духовен помощник на развитието на човечеството. Без помощта му в духовно-душевното, което се изгражда въз основа на предвидимото физическо естество на човека, не може да се включи свободата. Но Луцифер иска да разшири тази тенденция в целия космос. А там неговата дейност се превръща в борба срещу божествено-духовния ред, към който първоначално принадлежи човекът.“

И сега се казва: „Тук встъпва Михаил“... който винаги, и в Средновековието, е представян с везната, нали; и за него се казва:

„Той стои със собствената си същност в непредвидимото; но той постига баланса между непредвидимото и предвидимото, което носи в себе си като световна мисъл, която е приел от неговите богове.“

Е, като съпоставим това и съберем тези две неща от лекцията и тук от Мистерията на Михаил, може би става ясно как се поставя всъщност като изискване към нас да обединим в себе си трифолиума, който стои в началото на настоящата ни епоха, да произведем в себе си баланса между онова, което се проявява в Якоб Бьоме, в Бейкън и в Джордано Бруно, да вземем всичко това и да достигнем до едно познание на целия човек, този цял човек, който след това веднага трябва да застане пред нас като реинкарниращ се.

Когато всичко това се събере – човекът преди раждането, след смъртта, възникнал благодарение на земния човек – така пред нас застава реалността на реинкарнацията.

д-р Ханс Бьорнзен

Превод: **Йоана Събева**

АНКЕТА С УС НА АОБ

1. АОБ е едно съвсем младо общество, само на 22 години. Какво е необходимо за по-нататъшното здравословно развитие на този млад организъм?

Според мен 22 години са вече зряла възраст. Действително АОБ бе основано през Септември 2001, но преди това Антропософията в България има дълга и славна история – като се започне с групата около Димо Даскалов, след това първото антропософско дружество в Стара Загора и впоследствие още три антропософски дружества в София и още едно в Стара Загора. Аз поне винаги съм живял с настроението, че съм член в едно зряло антропософско общество. Колкото до здравето му, то могат да съществуват различни субективни преценки. Както в един жив организъм нямаме състояние „здраве“, а болест-

ни и оздравителни процеси, и казваме, че организмът е здрав, когато тези процеси са в равновесие или оздравителните имат превес, така е и с обществото. Не съществува никакво абсолютно здраве. В писмата до членовете Рудолф Щайнер пише, че най-същественото в антропософията е истината, която се казва чрез нея. Най-същественото обаче за антропософското общество е животът, който протича в него. И понеже животът носи в себе си тенденцията да действа оздравително, лечебно, то едно пронизано от жива антропософска дейност общество би се развивало здравословно. В това отношение аз съм оптимист за АОБ!

2. Можем ли да се надяваме, че дори и толкова млади, вече сме здраво свързани с Единното Антропософско

общество и сме част от него?

По този въпрос никога не е имало разногласия – нито преди нито след основаването на АОБ. Членовете на АОБ автоматично стават членове и на ЕАО. В отделни членове може да има и съмнения, но това според мен е част от развитието на обществено съзнание. Представете си какво нахлува в душата ви, когато се изпълвате със съдържанието на думите „аз съм българин“ в най-висш смисъл. В тези думи е кондензирано всичко онова, което можем да наречем национално съзнание. Чрез изживяването му човек като че ли се издига до едно по-високо ниво на съзнание. А сега се вживейте в думите „аз съм антропософ“ в смисъл член на антропософското общество. Ако при това във вас нахлуват такива душевни изживявания, които са свързани с най-висшите цели на човешката еволюция, то вие се издигате до едно съзнание, което ви доближава не само до националния дух, а до Духа на времето. Тогава сте развили обществено съзнание; тъй като (без да влизам в подробности, само го споменавам) Антропософското общество се намира под прякото духовно ръководство на Архангел Михаил. Чак тогава човек разбира какво означава да бъдеш член на Антропософското общество. Има много хора по света, а и у нас, които четат и изучават антропософската духовна наука. Те са свободни и имат право да ползват плодовете на антропософията, както в познавателен, така и в практическите ѝ аспекти. Антропософското общество освен това има и задачата да носи антропософията в света, така че да я има и утре, и вдругиден, и въобще в бъдещето. Антропософското движение не може да изпълни тази задача. Разбира се, на членовете на антропософското общество тази задача нито се посочва, нито се изисква. Но те стигат до нея по естествен начин в момента, в който развият необходимото обществено съзнание.

3. Как да изпълним своите задачи в процеса на развитието на АОБ? Имаме ли съвсем специфични такива и как да ги разберем?

Според мен е достатъчно всеки член да организира живота си според истините, които научава от антропософията – в къщи, на работното си място, с роднините, с приятелите си, в социалната си работа и с всички хора, с които съдбата го среща. Не е толкова лесно да се направи, колкото да се каже. Ако някой ме попита, бих го посъветвал да стане част от някоя антропософска група. Но, разбира се, всеки е свободен да търси и други пътища.

Още когато основахме Обществото, съм говорил за особената задача, която имаме като граждани на България. Най-общо и абстрактно казано, ние трябва да направим възможно плодотворното сътрудничество между Архангела на българския народ и съществуващото Антропософия. Това е работа, която трябва да се върши както назад в миналото, така и в настоящето, и бъдещето. Всеки, който може да открие светлината на Духа в съкровищницата на културното ни наследство, било то в произведение на народното творчество, било то в произведение на нашите писатели, поети, художници и композитори, било то в заветите и делата на нашите религиозни и светски водачи, това би било едно добро дело.

Стъпвайки на тази здрава основа, в АОБ могат да се появят нови творчески импулси, вдъхновени непосредствено от Духовния свят, които ще могат да се проявят във всички аспекти на нашия живот: в културния живот, в политическия живот, в икономическия живот. Това е една задача на АОБ, която няма краен срок и ще продължи, надявам се, много дълго.

4. Достатъчно ли е всеки член на АОБ да бъде инициативен или е необходимо нещо повече от това?

Хубаво е да има инициативни членове на Обществото! Е, едва ли е възможно всеки член да бъде деен, аз поне не знам за такива случаи. Но е добре, ако всички са в настроение да помагат и подкрепят инициативните членове. Те са тези, които създават живота в антропософското общество. Ако един член е решил от тихото и съзерцателно изучаване на Духовната наука да премине към някаква дейност, да разгърне някаква инициатива в обществото, то първото нещо, което трябва да направи, е да прочете една малка книжка, която издателство „Парцифал“ издаде преди доста години. В тази книжка се съдържат писмата на Рудолф Щайнер до членовете на обществото, които той публикува в няколко поредни броя на излизания тогава вестник в Гьотеанума. Да прочете внимателно писмата и след един месец да ги прочете внимателно отново. Това би трябвало да е достатъчно.

5 Какво може да направи УС на АОБ за развитието на обществото? Има ли добра хармония и съгласуваност между членовете на УС? Всеки открил ли е своите задачи?

Още когато учредихме АОБ, този въпрос застана пред нас с цялата си сериозност. Затова организирахме един семинар с Рон Дунселман, тогава генерален секретар на АО в Холандия, посветен на тази тема. По-подробно съм обобщил резултатите от този семинар в бр. 4-ти на Антропософски вест. Смятам, че и до днес това, което постигнахме тогава, все още е актуално, затова ще го скицирам съвсем накратко. Открихме, че има четири главни сфери, в които работата на УС има преобладаващо или решаващо значение. Първата сфера нарекохме културна. Тя включва тази дейност, която определя обществото като антропософско. УС тук трябва да служи като център, в който се събира и откъдето се получава информация за всичко, което се случва в работните групи и с отделните членове. Но също така от Гьотеанума и към Гьотеанума да научава какво става в другите антропософски общества и да съобщава какво се случва при нас. В тази сфера се включва и вътрешната организационна работа като събиране на членски внос и административна, и финансова помощ за инициативите, които имат нужда. Втората сфера е грижата за свободното разгръщане дейността на Школата за Духовна наука. Третата сфера е информация и връзка с хората, които разгръщат практическите инициативи, произтичащи в света от антропософското познание: валдорфска педагогика, антропософска медицина, биодинамично земеделие, лечебна педагогика и др. Четвъртата сфера е представителната: УС представлява-

ва Антропософското общество пред всички държавни и общински органи и институции, както и пред другите стопански и обществени организации.

Според мен УС, както досега през годините, така и сега се справя със задачите и проблемите, които животът поставя. Разбира се, една такава оценка може и да е субективна, но аз апелирам за по-активно участие на членовете в общите годишни събрания, където тези оценки могат да се обективират.

6. Кой трябва да подаде ръка на съвсем младите и нови членове на АОБ?

Краткият отговор е : всички! Но хората, които влизат в АО са различни. Някои още с влизането се чувстват като у

дома си и нямат нужда от помощ, при други е обратно. Според мен универсален подход е новите членове да се насочват в работеща антропософска група. В групата те могат да получат всичко, от което имат нужда в началото на своето членство.

7. Освен да се обновяваме и да приемаме нови членове, какво друго е необходимо, за да може тази общност да се развива и да постигне своите цели?

Доверие в духовното ръководство на човека и човечеството и смелост да правим това, което смятаме за необходимо и което очаква от нас Духът на времето.

Георги Акабалиев

Въпросите задава **Цветя Мишкова**

В СЪРЦЕТО НА КАМПАНУЛА

На 17 юли уникалният инструмент Кампанула озвучи пространството в Национален музей „Борис Христов“. Във вещите ръце на композитора и изпълнителя Торбен Майвалд, звуковите потоци пренесоха слушателите в едни други музикални измерения. Торбен Майвалд е композитор, изпълнител, лектор от Германия, а в София е преподавател по „Музикална феноменология“ в обучението по „Антропософска терапия чрез пеене“ с водещ - гласовият терапевт Теодор Ригас.

Какво има в сърцето на кампанула? Можем да отговорим с една дума - красота!

Торбен Майвалд: „Красотата е нашият истински дом“

Програмата, подбрана от Торбен Майвалд съдържа произведения на композитори, свързани с Рудолф Щайнер и вдъхновени от неговият импулс за обновяване на музиката и изкуството като цяло. Публиката чу произведения на търсещи и вълнуващи автори от началото на 20 век, по пътя им към нова човешка музика. Това са Леополд ван дер Палс, Криста фон Хайделбранд, Херман Пихт и Ян Стютен, който освен че създавал композиции под влиянието на Щайнер, съвместно с него е работил върху единството между звук, цвят, движение... Двама от композиторите лично са участвали в изграждането на Първия Гьотеанум, а после са имали възможността да озвучават вътрешното му пространство. Съдбата на другите двама също е свързана с антропософията и търсенето на нови музикални хоризонти. Художественият импулс на Рудолф Щайнер и Първия Гьотеанум е бил носител на новото не само от архитектурна гледна точка, но и като музикални форми. Защото времето е различно и изисква ново мислене по пътя на съзнателната душа.

Програмата на концерта беше поднесена по необичаен начин – тръгвайки от началото към края и после в обратен ред. Затвори се като че ли един цикъл, давайки възможност на слушателите да се потопят по-дълбоко и да преживеят тази различна музика.

За Кампанула: Създаден от немския лютиер Хелмут Блефер и вдъхновен от цветето Campanula Bellflower, инструментът е изваян по подобие на формата на самото растение. Поради конструкцията и допълнителните 16 резониращи струни, Кампанулата създава усещане за звук, който обхваща цялото пространство.

Малкото издълбано цвете камбанка в края на грифа е отворено отгоре. Камбанките са склонни да се навеждат надолу, сякаш слушат земята, а тук тя се отваря към небето, получава музиката оттам и я предава през целия инструмент. В този смисъл Кампанулата е картина за музиката като цяло - небето звучи през нас, обогатява и разкроява земята. Разбира се, ангелите се радват, когато такава музика, преработена от човека, зазвучава обратно към тях.

Подобно на сеизмограф, тя улавя и прозвучава всяка искрена емоция на своя изпълнител. Звуците докосват дълбоки слоеве на душата ни. И наистина става въпрос за областите, които принадлежат по-скоро на мистерията, отколкото на очевидното. Тези звуци изграждат в нас директни връзки с един отдавна забравен свят, но и с непознати светове от бъдещо време. Звуците на Кампанула имат незабавната сила да преоткриват и дефинират настоящето в нас.

Торбен Майвалд: „За мен звукът на Кампанула изглежда така, че би искал да се разпространи в природата. Нещо като тъкане на природата го заобикаля, като фин сребърен воал, напомнящ земна мъгла в скандинавските смърчови гори. Думата „магия“ идва на ум на много хора, които слушат Кампанула.“

Торбен Майвалд, Хамбург-Германия, е универсален композитор и изпълнител, издател и преподавател по „Композиция“ и „Музикална феноменология“, създаващ и неповторими концертни програми. Роден е през 1978 година в Касел (Германия). Автор е на книги и издател - един от основателите на издателство „Видар“.

Цветя Мишкова

ФОРМИРАЩОТО МИСЛЕНЕ И НОВИЯТ ЕЗИК

В лекция, прочетена в Берлин през една от най-тежките и трудни за цялото човечество години – 1917, Р. Щайнер съобщава, че един посветен е можел още през 1909 г. да съзерцава явяването на Христос в етерния свят. Той е можел да види това, което за цялото човечество е станало постижимо едва 21 години по-късно. От 1910 г. Р. Щайнер говори с нарастваща сила за това, че най-важната задача на антропософията в наше време е да възвестява това събитие и да подготвя човечеството за него. Защото няма такава сила нито на Земята, нито на Небето, която да попречи на явяването на Христос в етерния свят. Но целта на всички противодействащи на Христос сили е и ще бъде това откровение да премине и да остане незабелязано от хората.

От тук произтича огромното значение на известяването на това събитие чрез антропософията. Рудолф Щайнер съобщава за това в края на своята лекционна дейност през септември 1924 г. Тази тема е представена художествено в първата мистериозна драма – „Портата на посвещението“. Освен това тя става достъпна за широката общественост като книга, публикувана през 1911 г.

Цялата Антропософия по своята същност е подготовка за това събитие. Тя е пътят на съвременното посвещение, към който човекът пристъпва, благодарение на одухотворяването и преобразуването на своето мислене. Днес етерният Христос може да бъде възприеман в граничещия със Земята духовен свят. Това също е и пътека, която води до преживяването на съзнателни имажинации. Те могат да бъдат съзерцавани от хората, благодарение на новия орган за възприемане на тяхното преобразувано мислене. В този смисъл Р. Щайнер говори за «интелектуално» ясновидство, което трябва да постигне възприемане на етерния Христос в съвременната Михаилова епоха. Той казва: «Прогресът се състои в това хората да развият повишена интелектуалност не само за себе си, но и за да могат да я внасят в астралния свят.»

Но това е възможно само тогава, когато чрез усилено и напрегнато занимание с духовна наука човек успява да преобразува своята интелектуалност в нова способност – способност да наблюдава съществуването на дадена идея. Благодарение на това той прави решителна крачка от преживяване на мисълта към съзерцаване на имажинация. Такива имажинации биха били пронизани с такава яснота и интензивност на съзнанието, каквито са присъщи на човека само в живота на мислите му.

В тази лекция Рудолф Щайнер казва следното: «В течение на близките три хилядолетия човекът може да срещне във все по-явен и отчетлив вид Етерния Христос, благодарение на реализираното по този начин интелектуално ясновидство.» По тази причина се отрежда централно място на

преобразуването и одухотворяването на мисленето. На първия етап е необходимо обикновеното комбинативно мислене, което се занимава само с образуването на абстрактни понятия, да се преобразува в своето по-нататъшно развитие в ново «формиращо» мислене, което в своя първоизточник е свободно от сетивност и по този начин в значителна степен е независимо от физическото тяло. Такъв вид съзерцателно мислене в зачатък е имал Гьоте. Ето защо по отношение на Гьоте Рудолф Щайнер говори за «морфологично мислене». В основата на такова мислене стои целият Гьотеанизъм и той може да се развива по-нататък, изхождайки само от него. При това възможностите за развиване на мисленето ни най-малко не намаляват. Те могат значително да се развиват в смисъла на книгата «Как се постигат познания за висшите светове». Формиращото мислене намира своето чисто имагинативно изражение, в което мисленето се издига към имажинация, в художествената форма на първия Гьотеанум.

Рудолф Щайнер говори за това със следните думи: «Ако вземете формиращото мислене, мисленето в метаморфози, аз бих казал също и мисленето на Гьоте като такова, то това мислене е представено във формите на нашите колони и капители в първия Гьотеанум и т.н. Ако вземете това формиращо мислене, на което се обръща внимание във всички книги, което се опитам да дам в духовната наука, то това мислене е тясно свързано с човека (GA 187, 01, 01, 1919 г.). В този смисъл, като се започне с «Философия на свободата», както и всички форми на техните метаморфози в първата сграда, са реализирани от техния създател чрез формиращото мислене, зад което скрито действа още по-издигнатият трети вид мислене. И ние ще видим това.»

Р. Щайнер рисува в още по-грандиозна и всеобхватна перспектива този преход от обикновеното към формиращото мислене в същата лекция, свързана с определено събитие в духовния свят. Става дума за това, че в наше време Духовете на формата, които са създатели на цялото земно развитие, са предали ръководството при определени земни обстоятелства на Духовете на Личността, които от своя страна сега стават творещи. Цялата мощ на съвременната интелектуалност е свързана с господството на Екзизиаи, тъй като в качеството си на Духове на Формата, те са дарили мисленето на хората с невероятна сила. Тя лежи в основата на цялата цивилизация на Новото време.

Но в този процес се намесват ариманичните духове или духовете на тъмнината. Те конкретно се опитват да използват за свои цели това оттегляне на Екзизиаи от ръководната позиция чрез определени земни обстоятелства, за да окупират освободеното пространство. При това техният главен стремеж е на първо място да привържат съвременните хора

Но в този процес се намесват ариманичните духове или духовете на тъмнината. Те конкретно се опитват да използват за свои цели това оттегляне на Екзизиаи от ръководната позиция чрез определени земни обстоятелства, за да окупират освободеното пространство. При това техният главен стремеж е на първо място да привържат съвременните хора

към чисто интелектуалното, абстрактното мислене и да попречат по този начин на тяхното мирово развитие заедно с новите създатели - Духовете на Личността. Сега Духовете на Личността желаят да застанат по отношение на хората по един съвсем нов, свободен начин, тъй като очакват, че чрез съзнателното изграждане на формиращото мислене хората сами ще създадат условия за съвместна работа с тях. Като направят това, те ще стигнат до съзнателното или имажинативното мислене. И така от свободата на своето мислене хората ще се издигнат до имажинативната степен и благодарение на това тяхната спиритуална интелектуалност ще се издигне до граничещия със Земята астрален план, където след това ще се състои срещата с Христос в Неговия етерен образ. От казаното следва, че от самото начало решаваща роля играе изучаването на духовната наука в качеството ѝ на първа степен на съвременното посвещение, на която се развива формиращото мислене. Благодарение на вътрешното следване и съпреживяване на антропософските мисли, които се възприемат не само от главата, но и от силите на сърцето, човек постепенно се приближава до съзнателната среща със съществуването на Христос.

Всичко това получава по-нататъшно потвърждение в лекцията «Етеризацията на кръвта. Встъпването на Етерния Христос в земното развитие» (GA 130, 01. 10. 1911 г.). В нея Рудолф Щайнер описва как в човека постоянно се издигат два потока от етеризирана кръв – от областта на сърцето към главата и оттам в духовното обкръжение. Първият поток от етеризирана кръв се обуславя от самия човек, а вторият – от Христос. От момента на Мистерията на Голгота този поток се намира във всеки човек на Земята. Рудолф Щайнер казва, че в първия поток „интелектуалният елемент тече отдолу нагоре под формата на светлинни въздействия при будния човек”. Благодарение на това той се свързва с човешката интелектуалност и с възможността да я преобразува във формиращо мислене. И в тези отношения се случва нещо решаващо. Човек трябва да свърже в себе си тези два потока, тъй като само тяхното обединяване води днес към преживяването на Етерния Христос в астралния план. Това може да стане отначало благодарение на овладяването на духовнонаучните знания за съществуването на Христос и Мистерията на Голгота, т.е. благодарение на изучаването на антропософията.

„Но развитието на човечеството върви по-нататък и за нашето днешно време е важно човек да се научи да разбира и да осъзнава, че му е необходимо духовнонаучното познание. И постепенно това, което протича от сърцето към мозъка, ще започне да стимулира разбирането на антропософията. Последствието от това ще бъде такова, че той ще може да срещне това, което е започнало да се проявява в двадесети век – да срещне Етерния Христос вместо физическия Христос от Палестина.” По този начин, благодарение на изучаването на антропософията одухотворяването на човешката интелектуалност заема своето централно място и значение. През 1917 г. към тези две степени на познавателното разбиране и имажинативното възприемане на етерното явление на Христос, Рудолф Щайнер добавя и инспиративния елемент на слушането в качеството на трета степен.

Сега той нарича НОВ ЕЗИК цялата основана от него антропософия. На този език днешният човек може да задава възникващите в него въпроси по най-важните обстоятелства на битието пряко на Етерния Христос и на него той ще получи отговорите от Него. „И с помощта на този език – той сега ни се струва твърде абстрактен – с помощта на тази реч ние чуваме за Сатурн, Слънцето, Луната и Земята, а на Земята – за различните периоди и различните времена, както и за всички други тайни. Благодарение на това така наречено обучение, ние сами се учим на този език, в който можем да обличаме своите въпроси, поставени от нас пред духовния свят. И ако ние се научим вътрешно правилно да говорим на езика на този духовен живот, ще се развиваме така, че Христос да бъде близо до нас и да ни дава отговори.”

Най-добре можем да разберем тези думи ако си спомним, че антропософската космология описва възникването и еволюцията на света като творение на Мировото Слово с помощта на деветте йерархии. Ето защо знанието за Сътворението на човека, което е наистина дълбоко свързано с неговата душа, води към вътрешен диалог със самото Мирово Слово, а „Логоса, с живеещия на Земята сред хората Христос”. Рудолф Щайнер успя да ни покаже, че изучаването на духовната наука води човека, благодарение на преобразуването на неговото мислене, не само в областта на действие на Етерния Христос, но и му дава възможност вътрешно да почувства това изучаване на антропософията като обект, като нов език, който води човека към диалог с Христос. Оттук става ясно, че даденият от Рудолф Щайнер език на антропософията принадлежи не на миналото, а на настоящето и преди всичко на бъдещето. И той ще се развива напълно в течение на цялата епоха на Етерното явление на Христос, т.е. в близките три хилядолетия. В този смисъл не може да става и дума за „остарелия” език на Рудолф Щайнер, а е необходимо да говорим за нашата слаба способност да се обучаваме на езика на Етерния Христос.

Горният цитат завършва с въпроса: „Защо ние изучаваме духовната наука? Как можем да се обучим на речника на този език, с помощта на който се приближаваме към Христос. Да се постареем да усвоим духовната наука не просто като учение, да се опитаме да я изучим като език и да почакаме да дойде този момент, когато ще намерим на този език въпросите, които ще ни бъде позволено да поставим на Христос. Той ще отговори, да, Той ще отговори!” При това става дума за третата инспиративна степен на свързването на Христос с антропософията.

Още по-далече ни води четвъртата степен, иманентна на процеса на духовнонаучното задълбочаване на новото Събитие на Христос. Рудолф Щайнер говори за това в Дорнах малко преди Рождество 1914 г. Става дума за още по-дълбоката задача на антропософията, с която трябва оттогава нататък да се изпълнят свързаните с нея хора: Самата антропософия трябва да се превърне в духовна обвивка и тогава в нея да успее да се възплъти Етерният Христос. Рудолф Щайнер говори за това така: „И ще изградим в душите си доверие към това, че нещата, които сега чувстваме, са като към дете, на което трябва да се покланяме. Това дете е новото разбиране за Христос в антропософията. Да, то ще

расте, ще живее и в не толкова далечно време ще израсне по такъв начин, че в него ще може да се въплъти етерно появялият се Христос, както успя да се въплъти Христос в плътно физическо тяло по времето на Мистерията на Голгота.”

С тези думи се посочва великата тайна, която е свързана със Съществува Антропософия и нейната задача в епохата на етерното явяване. Ако погледнем от тази гледна точка, отношението на Съществува Антропософия към антропософите, можем да открием същите четири степени, които бяха показани тук във връзка с етерното явяване по отношение на това Същество. Две години по-рано на първото Общо събрание на Обществото – на 3 февруари 1913 г. – което по това време от Теософско става Антропософско общество, Рудолф Щайнер посвещава цяла лекция на това Същество

и на развитието му. Пътят води това тайнствено Същество от древна Гърция, през Средновековието до Съвременността през цялото културно развитие на човечеството. Благодарение на видните умове на тези епохи, то се открива като Теософия, Божествена София; философия и антропософия. Сред тези велики умове са Аристотел, Тома Аквински и Рудолф Щайнер. Благодарение на изучаването на антропософията днес ние можем да се приближим към това същество. Този процес стига до връхната си точка тогава, когато човек, който достатъчно интензивно я възприема в себе си започва да я преживява.

Сергей Прокофиев

Превод: **Иглика Ангелова**
продължава в следващия брой

РАЗГОВОР С ХЕНИНГ КУЛАК-УБЛИК

Медийно възпитание към свобода

Деца на технологиите

Хенинг Кулак-Ублик е роден през 1955 г. Той е бил 25 години класен ръководител. Десетки години е изпълнявал ръководни дейности за Съюза на свободните валдорфски училища в Германия (до 2021 г.) и за Приятелите на възпитателното изкуство на Рудолф Щайнер (до 2020 г.) – при тях сега той е част от надзорния съвет. От 2011 г. ръководи Международната конференция на Движението за валдорфска педагогика.

Намаляват пространствата и времето, в които децата могат да имат сетивен, естествен опит, да откриват и да играят със собствено темпо. Никога досега детството не е било толкова недетско, както днес. Работният свят на възрастните засенчва всичко останало. Откакто се появи интернет, дигиталната работа и социалните медии, дори и възрастните често не знаят как да отделят време за себе си и децата си. Как възпитанието към автономност може да успее в епохата на цифровизацията?

Хенинг Кулак-Ублик представя начини за това и е съпродуцент на документален филм по темата: „#KidsOnTech“ („#Деца на технологиите“).

Франка Хен: Как се стигна до филмовия проект и какви синергии създаде продукцията?

Хенинг Кулак-Ублик: Преди това с режисьора Паул Церер вече бяхме направили четири филма за Валдорф100. „#KidsOnTech“ е последният от тази поредица. Намерението ни беше да представим медиите и детството така, че родителите и, разбира се, учителите в училищата и детските градини да открият себе си в тях. За да се случи това, темата трябва да достигне до душите на хората без морализиращо сочене с пръст. Паул Церер е носител на награди за документално кино, който привлече вниманието ми с филма си за валдорфското училище в Силиконовата долина. Причи-

ната за това беше статия на първата страница на „Ню Йорк Таймс“, която обясняваше защо водещият елит на Силиконовата долина изпраща децата си във валдорфското училище, което въвежда дигиталните медии много по-късно от американските училища. В продължение на три месеца статията беше най-четеният материал в „Ню Йорк Таймс“. Възхитен съм от филмовия стил на Паул, тъй като той просто може да разказва добри истории също и на комплексни теми –

това е американска добродетел.

През 2017 г. го срещнах в Сан Франциско и между нас веднага пламна искра, от която след това се появи филма. Същност „#KidsOnTech“ трябваше да е готов през 2019 г. за юбилейния фестивал в Берлин, но филмът просто изискваше твърде много работа. В следствие се оказа, че това си е голям късмет, защото заради Корона трябваше така или иначе да променим всичко и да започнем отначало: Вече не можеш да направиш филм за медиите по начина, по който си го правил по-рано, тъй като опитът на всички нас сега се простира много по-надалеч от преди. Затова продукцията отне още две години. Впечатления от филма „#KidsOnTech“

Въпросът е не дали техниката е добра или лоша, а какви способности са ни нужни, за да я използваме разумно.

Днес това е екзистенциален въпрос.

ФХ: Как стигнахте до темата?

ХКУ: През 2012 г. в Съюза на свободните валдорфски училища инициирах работната група „Медийна грамотност и валдорфска педагогика“, в която поканих различни хора със съвсем различен професионален опит, но всички бяха свър-

зани с валдорфската педагогика. През 2014 г. от тази работна група се роди най-напред брошурата „Struwwelpeter 2.0“ („Рошльо 2.0“, бел. пр.), последвана от втора част за родители и сега – брошурата „Медийна педагогика във валдорфските училища“, която прави съвсем конкретни предложения за училища. Подразделихме ги до предложения за учебни програми, които обхващат обучението от ранното детство до матурата.

Три стъпки в медийната педагогика

ФХ: Какво означава валдорфската медийна педагогика по отношение на съдържанието?

ХКУ: Специфичната валдорфско-педагогическа мисъл е, че индиректна медийна педагогика най-напред трябва да създаде стабилна основа за директна медийна педагогика. От какво се нуждаят децата от гледна точка на физиологическото, психологическото си развитие и за своя инкарнационен процес като подготовка за света медиите? Как реалната среща със света ги подготвя за това? Тя може да бъде изпитана в един аналогов контакт с медиите и едва след това да се премине към дигитален такъв. Следователно пътят минава от реалното, през аналоговото, към дигиталното, при което естествено първите две не се заместват, а допълват. Този холистичен подход, за чието развитие са допринесли в много голяма степен Едвин Хюбнер в своите педагогическо-антропологични становища и в практическото приложение – учители-пионери като Франц Глав, принадлежи без съмнение към най-пригодните в практиката концепции, които съществуват днес. Твърдо съм убеден, че медийното обучение е необходимо във всяко училище, защото децата растат в един свят, организиран все повече от алгоритми. Трябва да ги подготвим за това, и то така, че те да могат да ги владеят превъзходно, а да не бъдат контролирани от тях. От демонизирането им може да се спечели толкова малко, колкото и от възхваляването им.

ФХ: Невробиологът Манфред Шпитцер обяснява във филма, че връзките в мозъка винаги се променят в зависимост от това как използваме мозъка. В смисъл не че „използваме“ мозъка, а правим нещо, а нашият мозък си „прави записки“ за това, изгражда си синаптични връзки, които отразяват опитностите ни в света. Детските мозъци буквално горят, тъй като тяхното учене е много интензивно. Те през цялото време са активни, за да се ориентират в този свят и така изграждат в себе си представителен образ за света. Какво се случва с детето, когато то редовно седи пред една дигитална медия, вместо да действа в света?

ХКУ: Мисля, че ще помогне да се изясни, че едва ли има нещо по-обсебващо от седенето пред екран. Просто е твърде пасивно за малки деца. Разбира се, че те могат да си движат пръстчетата, да местят мишката и привидно да правят неща, които в действителност често са само реакции. Но всъщност децата имат пред себе си готови продукти, върху които могат да влияят само в рамките на предварително програмираните опции. Тялото, движението, откривателското възприятие, естетическото докосване до света и фантазията

търпят загуби в голяма степен или се контролират от други. Това е обратното на онова, от което се нуждаят децата за своето развитие и в процеса на учене. Когато интервюирахме Ремо Ларго за филма, той отговори на Вашия въпрос, че не се притеснява толкова какво се случва с децата, когато седят пред мониторите, но го е грижа за това какво ще пропуснат, ако са пред тях.

Основното тук е, че децата откриват себе си, като общуват със света тактилно, сетивно и чрез движение и изграждат с него реална връзка. Става дума за това, че те трупат опита: „Аз мога да направя нещо с тялото си, с волята си. Мога да науча нещо за света, за чувствата си, когато чрез тях се срещам с другите, и мога дори да разбера това, което преживявам“. Тогава те ще притежават познанията и способностите, с които да използват също и дигиталните медии. Ако децата твърде рано и твърде много седят пред екраните, те не придобиват този опит за действие, тъй като възприемат само готови образи, готови заключения, готови асоциации.

Ако могат да вървят по естествения си път от действие през чувствата към осъзнаването, техниката изобщо няма да им навреди. Въпросът така или иначе не е дали техниката е добра или лоша, а какви способности са ни нужни, за да ги използваме разумно.

*Хората са гладни
за изображения.*

*Изображенията са тези,
които ни
обясняват света.*

Днес обаче това се превърна в екзистенциален въпрос на човечеството, което се вижда много ясно от упадъка на културата ни на общуване чрез социалните медии.

Да искаш да разбереш целия свят

ФХ: Вие казвате, че детето е кълбо от действия. То не идва в света с развити умствени способности. С течение на времето трябва да се научи да мисли логично и рационално. Също и Паула Блекман казва във филма, че децата просто не са възрастни – възрастните обичат да забравят, че децата преживяват, чувстват, възприемат различно от нас. Но ако децата идват на бял свят с толкова голяма жажда за действие, ако искат да излязат навън, да откриват, да вкусват, да помирисват, да докосват, да преживяват всичко, защо изобщо се чувстват привлечени от екраните? Там няма какво да се прави или преживява сетивно. Човек би могъл да си помисли, че само възрастните са в състояние да правят нещо толкова скучно?

ХКУ: Наистина това е един много интересен въпрос, на който мога да отговоря само отчасти. Несъмнено интересът зависи от това, че движението привлича вниманието ни. Лимбичната система винаги реагира на движение. Медийният свят функционира заради силата на движението. Това е така при възрастните, това е така при децата и, между другото, при влечугите също е така. Стимулира се един пласт от съзнанието ни, който се намира под будното ни съзнание. На второ място ние, хората, сме жадни за изображения. Живеем от изображения и си разказваме изображения. Често

изображенията са онези, които могат да ни обяснят света, както това винаги се случва в приказките или митовете.

Ако разкажете на едно дете приказка, то, разбира се, вътрешно ще си създаде тези образи. По този начин то волево използва фантазията си в своя въображаем свят. Всяка сцена, която то изгражда по този начин, същевременно я и преживява. Това е като една картинна медитация. При готови изображения, идващи отвън, това усилие отпада. Това, разбира се, е съблазняващо – както за възрастни, така и за деца. Децата не преценяват това, което виждат, а виждат какво се движи и това са интересни картини. Принципно децата искат да усвоят всичко, което е в обкръжаващата им среда, и го приемат за даденост. Те не се разграничават от нея в познавателно отношение, а се свързват с нея.

Друг важен аспект за това защо децата търсят медиите стои в моделите им на подражание. Когато лежат в люлката си и забелязват, че мама или татко винаги са вторачени в това нещо, за тях то също става невероятно важно. Те научават, че това е наистина от голямо значение в живота. Освен това една напълно здравословна потребност на децата е да се занимават с времето си като цялост. Дали ние, възрастните, намираме това за добро или лошо, не е съществено за тази готовност да опознават света такъв, какъвто е. Но за нас, възрастните, би трябвало да е важно.

Поколенията ни бяха поразени от непрекъснатия темп на технологичното развитие, а ние в сравнение с това много бавно се научаваме да се справяме с него. Нашият процес на учене е по-бавен от темпото, с което децата са конфронтирани с това, но това не означава по никакъв начин, че сме безсилни. Смятам, че точно валдорфската педагогика има най-добрите предпоставки да се справи добре с това, но ние трябва в много области да я преоткрием и да сме готови да се променяме.

От претоварване към креативна практика

ФХ: Споменахте много пъти медийната педагогика. Кой ще осъществи този педагогически модел, когато родителите, бабите и дядовците или лелите и чичоците са претоварени?

ХКУ: На първо място това зависи от всички нас. Валдорфските училища, които винаги са отдадени на подготовката на децата за времето, в което живеят, са особено търсени. Това включва концепции за медийна педагогика, работата с дигиталните медии и технически занятия. Всички ние трябва постоянно да развиваме това – и да помогнем на родителите да се справят.

ФХ: Във филма има примери от много други страни. Можете ли да разширите представата ни за медийното потребление и медийната педагогика и в глобален план? Каква е ситуацията в световен мащаб?

ХКУ: В много страни, в които децата трудно успяват да отидат на училище, където условията на живот са особено сложни или където подрастващите трябва да работят толкова много, че вече не могат да ходят на училище, медиите са от помощ за някои от тях. Но най-бедните деца не разполагат с тази техника. У нас забелязваме как локдаунът ограничи една от нашите характерни особености – нуждата да се срещаме, а също и децата и младежите можеха да общуват почти изцяло чрез медиите. Това вървеше ръка за ръка с известното увеличаване на депресиите и т.н.

Интересно е, че медийното потребление в Китай вече е радикално ограничено. Децата имат само определени часове, в които въобще имат достъп до компютър и смартфон. В Южна Корея отдавна има закон, който сериозно ограничава този достъп. Това е било въведено точно в страните, които са особено медийно ориентирани, тъй като се е оказало, че необузданото медийно потребление сериозно спъва развитието на децата.

В бившия Хагски кръг, международната конференция на валдорфската педагогика, през последните две години разговаряхме много по темата и за това как да се справим с увеличаването на дигиталните занятия. Един белгийски колега разказа как децата са се върнали на училище след първия локдаун и не са могли да предприемат почти нищо заедно. Учителският колектив решил в продължение на една седмица да играе на топчета в двора на училището. Децата, разбира се, много се учудили и се подсмивали на това, но полюбопитствали, след това пожелали да се включат в играта и след кратко време отново станали задружни. За мен това е един прекрасен пример: не да поучаваш, а да направиш нещо, което просто да вдъхнови другите. В едно чешко училище решили по време на локдауна, вместо да дават домашни на децата от пети клас, да им възложат битови дейности като готвене, сладкарство и шиене, включително и задачата да си водят протокол за това. Резултатите са били фотографирани и изпратени на всички. По този начин децата взаимно са се мотивирали сами да произвеждат неща. Медиите са били използвани в тази ситуация, за да покажат какво децата могат да създадат с ръцете си, с фантазията си и същевременно това ги е свързало и събрало заедно.

Кратко и ясно: Имаме техниката, тогава оставете ни да боравим с нея разумно. Вече нямаме време да се вайкаме.

Превод: **Июана Събева**

ТРАНСФОРМИРАЩАТА СИЛА НА ПЕЕНЕТО

В следващите редове ще отправим един поглед към „Школа за разкриване на гласа“ и „Терапия чрез пеене“ на Валборг Вербек, към пеенето и трансформиращата сила на звуковите потоци.

Валборг Вербек

Създателката на „Школа за разкриване на гласа“ и „Терапия чрез пеене“ е шведската оперна певица Валборг Вербек-Свердстрьом. Валборг е родена в Северна Швеция през 1879 г. Пеенето е нещо, което е било естествено състояние за нея, без трудности както в най-ниските, така и в най-високите регистри. До 11 г. възраст тя израства в мал-

кото родно градче Гавле, пеейки свободна сред дивата заобикаляща го природа. На петнадесетгодишна възраст влиза в Кралската музикална академия в Стокхолм като ученичка по пеене.

Вербек: *„Пеенето беше просто моята стихия – за мен това беше най-директният израз на цялото ми, безгрижно детско съществуване“.*

Въпреки шеметната си кариера на оперна певица, на двадесет и петата си година тя стига до състояние, близко до парализа на гласните струни. Гласът ѝ отказва да работи. Това е и повратната точка към търсене на нещо ново и целебно в пеенето и звукоизвличането. Започва да развива свой собствен подход към гласовите феномени, разработва упражнения, чрез които постепенно възвръща гласа си. Така поставя началото на новия метод за естествено развитие на гласа и възстановява дейността си като оперна певица. През 1906 г. Валборг се омъжва за младия немски поет Луи Вербек и заживява в Германия (Хамбург), където и двамата се задълбочават в изучаване на антропософията. През 1908 г. се запознава с Рудолф Щайнер, който я насърчава в нейното начинание. Съвместната им работа в периода 1912-1924г. донася признание на „Школата за разкриване на гласа“ като правилен начин за обучение на гласа.

Школа за разкриване на гласа

Под ръководството на Рудолф Щайнер Валборг Вербек създава упражнения, свързани с вокализиране на гласните и съгласните звукове по начин, изживяващ се не само като физически, но и като проникващ душевен процес. Така разкрива духовната страна на пеенето, на звуковите потоци, течащи между физическия и духовния свят, а човекът е естествен посредник между видимото и невидимото.

Вербек: *„Човешкият глас не се нуждае от „обучение“ – той вече е там, завършен и свършен като субект,*

звучащ в един идеален свят. Това, което чака, е – освобождение!“.

Основната цел на Вербек в школата е не да тренира гласа, а да го освободи. Затова и пеенето тук не се разглежда като резултат от дейността на определени органи или части от тялото, а като израз на цялото ни съществуване. Има случаи когато гласът е „блокиран“ поради различни физиологични или други причини. Чрез метода те биха могли да бъдат премахнати и присъщите качества на всяко човешко съществуване да се разкрият.

Чрез дадените по природа дишане, говор, дъх, пеене, се разкрива пътят назад към пра-корените и се намира отново връзката с Духовния свят, от който идваме. В този смисъл пеенето е духовно пробуждане и израстване, вътрешна работа, посока на изследване и връзка със себе си, процес на вникване във феномените и проследяване на промените, до които водят. Това е „вътрешен поглед“ през звука.

Медитативните процеси по време на пеене осветяват физиологичните и ги преобразуват в една по-висока етично – естетическа сфера. От тази гледна точка вокалното обучение означава най-прецизно формиране на човека – от завършването на физическия инструмент през развитието и укрепването на умствения живот до усъвършенстване на духовните способности.

В работата си с хора със специални нужди Вербек поставя основата на терапевтичното приложение на школата, а именно „Терапия чрез пеене“. Оставяйки настрана своята певческа кариера, тя се отдава на тази пионерска работа, извършвайки я енергично и вярно до края на земния си живот.

Терапия чрез пеене

Терапията укрепва жизненото тяло на човека, събужда естествените целебни сили, които всеки един от нас носи, среща ни с вътрешното ни съществуване и е едно мощно средство за трансформация. Работи се лечебно с човека в неговата цялост на взаимодействие на 12-те човешки сетива, троичността: мислене, чувстване и воля; четирите тела: физическо, етерно, астрално и Аз-а на човека. В търсещ и намиращ отговори подход към елементите - дишане, процесите на слушане и вслушване, съгласни и гласни, потапя във все по-дълбока трансформация по пътя към нашето „Аз-звучене“. Гласът е този, който ни свързва с вродените творчески сили. Така чрез практически опит се придобиват нови и задълбочени възможности за възприемане на нашето тяло, душа, дух и връзката ни с космическите сили и здраве на всички нива.

Днес методът има почти 100 годишна история. Практикува се и преподава в Бразилия, Хърватия, Финландия, Германия, Холандия, Швеция, Швейцария, Чехия, САЩ и Обединеното кралство.

Упражненията в „Терапия чрез пеене“ имат лечебен ефект при редица заболявания. Резултати се постигат при астма, заекване, слаб слух при деца, повърхностно дишане,

проблеми с храносмилането, нервност, мигрена, безсъние, напрежение и др. Добър опит има и в областта на лечебната педагогика. Но всъщност най-силната страна на терапията е пътят на трансформация, поет от събудения и укрепнал Аз на човека.

Защо е важно да променим материалистичната нагласа към пеенето?

Преди около 200–300 години хората са могли да пеят 3–4 октави, а днес само малко повече от една. Тенденцията е, че нашите гласове стават по-ниски, физически и втвърдени. Гласовете ни не могат да се развият, както е било възможно в по-ранни дни, а това е резултат от силната материализация на битието.

В съвременния живот хората почти не пеят, това е привилегия за „избрани“ и „талантиливи“. Празнотата, която се появява, е запълнена с нещо друго, живото пеене е заменено със записана музика. Заместителят е по някакъв начин „перфектен“, но нереален. Разсейва съзнанието ни и липсва когато го няма. След достатъчно дълга „консумация“ на заместителя е трудно да се намери живо изпълнение, което да се сравни със записаната музика. Много по-лесно е да пуснеш радиото и да слушаш „перфектното“ изпълнение, отколкото да се опиташ да направиш нещо сам, което доставя много по-голямо удоволствие от простото слушане на готов запис.

Защо е необходимо пеенето да бъде разпознато като начин за свързване с духовния свят? Пеенето е път на издигане над границите на физическото, намиране на връзка с висшите светове, с ближния си и вътрешния Аз, използвайки тялото като инструмент. А бъдещата земно-космическа задача на човека е да се превърне от сътворен в Сътворец и Творещ космическо Слово.

В подкрепа на това са думите на Рудолф Щайнер GA_119 „Макрокосмос и микрокосмос“ - Единадесета лекция, Човекът и планетарната еволюция:

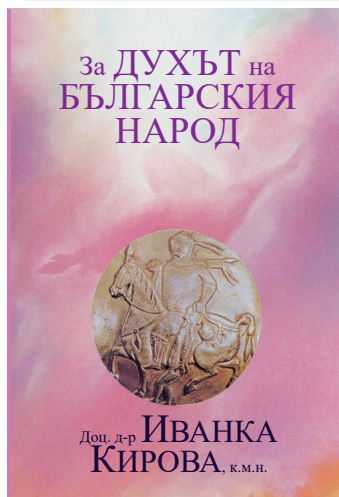
„В бъдеще човекът така ще преобразува своя ларинкс, че посредством него ще може да дава израз на собствената си индивидуална същност. Това е само пророческо насочване към процес, който трябва да наречем образуване на зародишен орган, който ще бъде преобразен едва в бъдещето. Ако обърнем внимание на това, ние ще намерим за разбираемо, че като индивидуи ние нямаме власт върху онова, което поражда нашия ларинкс, че то ни е дадено по милост, и че първо трябва да се сраснем с него със своята индивидуалност. Също както със собствената си Азовост ние сме пуснали корени в себе си, така със своя ларинкс ние сме вкоренени в Макрокосмоса като цяло. От Макрокосмоса в нас още се влива онова, което ни прави човеци.“

Цвета Мишкова

НОВИ КНИГИ

НОВИ КНИГИ

НОВИ КНИГИ

Доц. д-р Иванка Кирова е лекар и философ – антропософ. Във всеобхватната си дейност на академичен учен и писател, тя се стреми да даде знания както на лекарите, така и на всеки заинтересован, за духовното устройство на човека, за духовно и душевно здраве. Като антропософ, към лекарския си и житейски опит, доцент д-р Кирова, кандидат на медицинските науки, наславафилософски и езотерични познания. С тях са пропити известните ѝ книги: „Духовните тела в теб“, „Живях в Коми – от сумрака на тайгата до светлината в духа“, „Нишките на съдбата в моя живот“. Доц. д-р Кирова е автор на най-популярната книга у нас, за природосъобразна култура – „Природосъобразен живот – въпроси и отговори“, която се намира почти във всеки български дом. В настоящата книга „За Духа на българския народ“, доц. д-р Кирова осветява историята на българския народ от духовна гледна точка.

Българският народ е избран народ, със специална мисия, вдъхновяван и воден от Духа на народа. Направяван от Народността Дух, Архангела на нашия народ, той носи културните и

духовни течения на прабългари, траки и славяни, като единен български народ.

Българинът е силен, издръжлив, корав, жилав, не се предава. В своята многовековна история, от дълбоката древност досега, българският народ е имал години на възход и падения. През близо петстотин години турско робство и сто и седемдесет години византийско робство, българите са запазили своята идентичност, език, вяра и култура. Народът ни винаги се е привдигал духовно под водачеството на своя Дух на народа. В годините на възход България е била империя. След създаването си в Азия, първоначалната българска държава е била империя. След това по времето на хан Крум и цар Симеон Велики, България е била една от империите в Европа. Но, присъединените народи са били свободни хора не са били роби. Ние сме дали на света велики културни и духовни учения. Такива са: Учението на

Орфей, българо-славянската писменост, която се ползва от над триста милиона души, богомилското християнско учение и християнското учение на Бялото братство. Те са разпространени в цял свят.

Духът на българския народ е издигал, вдъхновявал и действал чрез велики, легендарни, духовно посветени личности. Те са водачи и създатели на всяко от световно разпространените културни и духовни учения. Такива са: Орфей, Кирил, Методи, Боян Мага (Мъдрец), Учителят Петър Дънов. Целта на тази историческа книга е да освети малко известните, но световни български духовни течения. Такива са първичното християнство на богомилите за братска обич между хората. Също така автентичното първоначално християнско учение на Бялото братство за импулса на любов на Христос във всяко човешко сърце. Живеем във време на тежки изпитания: епидемия ковит с много жертви, война и земетресения в близки държави, политически и държавен хаос у нас. Има нужда да се повдигне Духът на българите у нас и където и да са емигрирали милионите българци по света. Те трябва да се гордеят, че са българи. Надявам се тази книга за българската духовна история да е искра, която да повдига Духа на българите.

Иванка Кирова

БЪДЕЩЕТО НА АРХИТЕКТУРАТА И СТРОИТЕЛНИЯТ ИМПУЛС НА РУДОЛФ ЩАЙНЕР

Рекс Рааб е роден на 7 април 1914 г. в Лондон. Още в младостта си проявява голям интерес към архитектурата. През 1937 г. завършва Кралския институт на британските архитекти, след което работи в различни архитектурни бюра. През 1935 г. Рекс Рааб за първи път вижда Гьотеанум, който му прави толкова силно впечатление, че решава да се посвети завинаги на антропософската архитектура. Установявайки се в Дорнах, той става ученик и по-късно биограф на скулптора Освалд Дюбах, един от главните резбари на първия Гьотеанум, германец, роден близо до Москва, и Карл Кемпер, един от архитектите на Гьотеанум, германец от Харков. Дългогодишното приятелство с тях събужда в Рекс Рааб интерес и любов към Русия. След Втората световна война Рекс Рааб се установява в Германия, където работи като архитект на свободна практика. По това време той изгражда множество валдорфски училища, църкви на християнската общност, медицински и педагогически центрове. Негови са и архитектурната, и скулптурната украса на интериора на редица помещения във втория Гьотеанум и пространството около него. Освен с архитектура, Рекс Рааб се занимава със скулптура и пише поезия на английски и немски, а също така е и евритмист. Той пише биографията на англичанката Едит Мерион, която помага на Рудолф Щайнер в създаването на Скулптурната група и на която дължим появата на евритмичните фигури. През последните години от живота си Рекс Рааб живее със съпругата си, известната австрийска пианистка Грете Шерцер, в Енгелберг близо до Щутгарт. Рекс Рааб умира на 18 март 2004 г., само три седмици преди 90-ия си рожден ден.

Преди време един асистент в германски университет ми каза, че архитектурата не се преподава като строително изкуство от средата на 80-те години. И не само в неговия университет. Някои предмети и дисциплини, които преди се смятаха за задължителни при изучаването на архитектурата, като учението за пропорциите, естетиката, историята на изкуството, художествената рисунка, живописата, скулптурата и много други, сега от почти напълно отсъстват от учебната програма. Вместо това студентите се насърчават да се занимават с въпроса за оценката на сградите, за да не се отклоняват от реалността. Сградата започва да се разглежда като стока сред другите стоки. Така архитектурата е лишена от огромното значение, което може да има за околния свят. Стойности като въображение и качество не се вземат предвид по време на строителството. Темпото на строителството се ускорява толкова много, че човек не издържа и не може да го обхване изцяло. Такива са съществуващите тенденции, но ние не искаме да се спираме на тях, а се обръщаме към други фактори, които трябва да бъдат оценени и взети предвид.

Първият от тези фактори е духовната основа на бити-

Архитектурата е изкуство, което разкрива своята същност във връзка с празника на Михаил. В него се фокусират космическите мисли.

ето, която има творчески характер, който не може да бъде потиснат. Духът на гравитацията може да се опита да го потисне, но тогава ще трябва да срещне изненади, влизайки в контакт с неспокоен и постоянно устремен напред човек! Вторият фактор е, че днес трябва да разглеждаме духовните импулси глобално, не в смисъла на икономическа глобализация, а в смисъла на космополитизма, който обхваща света. Такъв е импулсът, който стана известен в света като „градивния импулс на Рудолф Щайнер“.

Архитектурните забележителности представляват интерес за туризма заедно с природните забележителности. Наскоро една френска статистика разкри, че 70% от човечеството е изключително възприемчиво към красотата на архитектурата. Може да се предположи, че в старите времена, когато човечеството все още не е било толкова покварено от въздействието на цивилизацията, са били 100%. Достатъчно е да си припомним големия брой посетители на Гьотеанума и това, че понякога дори първият поглед към него може да промени човешката съдба. Наред със сградите, които ни оставят безразлични, в света има произведения на строителното изкуство, които ни привличат и завладяват. Сред тях има сгради, вдъхновени от антропософията: в Северна и Южна Америка, в Южна Африка, Австралия, Нова Зеландия и Япония. Да не говорим за европейските страни, които са обитавани от такава архитектура. Всички тези сгради имат своето влияние върху съвременния свят. Те са различни по предназначение, форма, материал и цвят. Успели са да се появят. Посетителят ще открие в тях единство на замисъл и хармония с околната среда, които му помагат да обедини в представянето си всичките им разнообразни проявления. Познатата на зрителя монотонност се заменя с разнообразието на тяхното предназначение, място на изграждане, материали и други характеристики. В тях има стремеж към постигане на архитектурен израз, който днес все по-рядко се среща. Човек търси и намира в своята среда нещо, което може да стане стимул за самия него. Ако посетителят попита обитателите на такива сгради какви са техните ежедневни преживявания, той ще чуе например следния отговор: „Колкото и проста да изглежда нашата къща, ние чувстваме, че тя не само отговаря на практическите изисквания, но в нея е и опората на нашия духовен живот.“ И това е причината да

се опитваме да строим по този начин, като правим всички необходими жертви и дори отделяме повече време за изграждане. Самите цветове на нашата сграда са съществена подкрепа за нашата работа. Цветовете в нея не са използвани произволно, а са подбрани така, че наистина да отговарят на практичното предназначение на всяко помещение.

Дори и да няма догми в тази област, все пак има подходящи и неподходящи цветове, и ние ги избираме на научна основа. Резултатът може да оставя впечатлението, че сградата е по-красива и скъпа, докато в действителност тези ефекти дори не могат да бъдат сравнявани финансово с нейните по-скъпи елементи: общите форми, използваните материали. Започналото през 1910 г. използване на лазурни бои, за което сме задължени на Рудолф Щайнер и което постепенно се разпространява по целия свят, формира важен аспект от строителния импулс на Рудолф Щайнер. Освен това за тяхното използване не е необходима нова сграда. Те биха могли също да доведат до почти магическа трансформация на стара сграда. В границите на нашите финансови възможности, ние се стараем, както е при разпределението на цветовете, да придадем на всички пространства форма, пропорция, височина и т.н., които са най-подходящи от гледна точка на тяхното използване. Те засягат децата дори по-силно, отколкото възрастните с притъпената си чувствителност. А от това следва, че подобни опити са легитимни и желателни и във всички останали случаи. Ако някой посетител иска да научи за нещо цената на нашата сграда - независимо дали става въпрос за жилищна сграда, училище, санаториум, клиника или друга обществена сграда - той обикновено ще бъде изненадан да научи за постигнатите икономии на разходи. В тази област е необходимо с помощта на открити и задълбочени обяснения да се преодолеят редица предразсъдъци по отношение на този важен момент.

Засилването на въздействието на архитектурен обект може да се постигне чрез боядисване на стени или тавани, например в училище. Рудолф Щайнер споменава това още през май 1919 г., говорейки за задачите на педагогиката. Седемгодишно момиче, което по-късно става художник, връщайки се назад към времето си в училище, си спомня с особено топли думи как, гледайки стенописите в класната стая (образи от приказки), се чувства „като в рая.“ И ако Рудолф Щайнер може да постигне такова въздействие с толкова прости средства, тогава колко полезно може да бъде за човечеството, че все повече хора ще бъдат пропити с твърдото убеждение, че просто е невъзможно да се строи по друг начин! Строителният стил е израз на стила на живот в определена епоха. Тя се основава на много дълбока, духовна основа, която е възникнала много преди да бъдат положени първите камъни на множество реални основи. Може да се каже, че духовната основа, която имаме предвид, е от медитативен вид. Едно от езотеричните упражнения в Древна Гърция е възпроизвеждането наум на видимата логика на дорийския храм отдолу нагоре. Тор Хейердал описва в книгата си „Аку, аку“, че в продължение на единадесет поколения на Великденския остров не е имало начин да се даде изправена позиция на една от огромните монолитни каменни фигури. През това време потомците на кастата на жреците,

които са извършвали такива мистични дела в миналото, възпроизвеждат само в духа инсталирането на каменната фигура чрез подходяща медитация. И тогава се случва така, че владетелят на Великденския остров, който беше наследник и пазител на тази тайна, обеща на Хейердал да постави във вертикално положение монолит, дълъг четири метра и половина, и тежък шестнадесет тона, което беше направено от него и няколко мъже пред изненаданите погледи на скептичен европейец в продължение на няколко часа, използвайки малки камъни и обли трупи, сякаш го правят всеки ден. Толкова силен може да бъде ефектът от медитацията. Подобни упражнения в наше време съответстват на вътрешния живот с формите на седемте капители на първия Гьотеанум. Така Освалд Дубах, дърворезбар, който работи особено усилено на различни места върху формите на първия Гьотеанум, след пожара му всеки ден, до смъртта си през 1950 г., видя формите на тази Сграда пред вътрешния си поглед.

Заемането на капители и други форми и елементи на Сградата не е въпрос само за специалисти по изобразително изкуство. През 1907 г. Рудолф Щайнер публикува книга с илюстрации „Изображения на окултни печати и колони“, като я снабдява с характерен текст, предназначен за възможно най-широка аудитория, така че най-много хора да могат да се събудят от среща с този животоносен свят на форми, и духовно подготвя нова художествена култура. По тази причина написах по-подробно и силно илюстрирано изследване „Седемте столици на колони като разкритие на носещите сили. Работата с тези форми е цяло духовно приключение, пълен с изненади и радост. Дори тези, които не се смятат за артисти, не трябва да се страхуват да го направят, защото архитектурата е за всички. Както знаете, Рудолф Щайнер каза в един от езотеричните уроци, дадени в сутрешните часове на 7 март 1914 г. в Щутгарт, че когато настъпи 2086 г., навсякъде по света ще бъдат издигнати сгради, посветени на грижата за духовния живот по хълмовете на Европа, подобно на двукуполна сграда в Дорнах. Може да изглежда, че в момента нищо не предвещава това. Но това също беше споменато. Унищожаването на културата, което ще се случи в началото на двете хилядолетия, ще отслабне до средата на този век. Тогава ще останат още 36 години, за да се подготви времето, когато ще може да се работи безпрепятствено!

Днешният живот показва, че за 36 години може да се случи много. И ако времето се използва правилно, хората, които ще живеят тогава, ще го използват с готовност, за да подготвят това бъдеще. И със сигурност ще го направят, ако ние поне сега не пропуснем нито един шанс да реализираме в себе си едно ново строително изкуство, което да отговаря на Духа на нашето време. Това обаче не трябва да остава само вътрешна работа, ако е възможно да се осъществи поне най-скромното изпълнение на „градивния импулс на Рудолф Щайнер“!

АЗ-СЪМ В ПОЕЗИЯТА

От лекциите на Р. Щайнер за Евангелието на Йоан знаем, че „Аз-съм“ е тайното, езотерично име на Христос. Това име най-стегнато изразява неговата същност на „носител“ и „оживотворител“ на себесъзнателното и свободно човешко същество. Христос дава на всички човеци импулса да бъде изживяно състоянието „Аз-съм“. Вниквайки в „аз-съм“, човек може да се свърже с изначалната духовна същност, с Отец, от който неговият Аз произлиза (виж „Евангелието на Йоан“, трета лекция, стр. 73-78 от българското издание). След като този импулс беше даден от Христос, той е действал в човечеството в продължение на 2000 години и днес всеки може практически да усети силата на „Аз-съм“ – обръщайки се в себе си, човек вижда нещо съкровено, ценно и мило. Естествено, ако човек се концентрира твърде много върху „Аз-съм“ в себе си, би могъл да изпадне в егоизъм, но ако го търси и в другите хора, би могъл да развива в себе си силата на любовта.

Да обърнем внимание на поезията. От обща култура знаем, че поезията е такава литературна форма, при която речта е най-концентрирана и най-силна. Поезията, когато е добра, е въздействаща – освен да предава мисли, тя е способна да поражда силни чувства, а дори и импулси за действие. С какви средства поезията постига своето въздействие? Освен със смисъла на думите и с тяхното съчетание, тя борави с ритъма на стиха и със звуците на речта. Тук няма да се занимавам с ритмиката. За този, който се интересува, тя беше обстойно разглеждана в курсовете по говорно формиране. Това, на което искам да обърна внимание, е фразата „аз съм“ и звуците, които я изграждат.

Чисто практически, знаем, че думите „аз съм“ са едни от първите, които човек научава като дете. Те са свързани с онзи първи проблясък на себесъзнание, който настъпва около третата година. Не е нужно човек да е изучавал антропософия, за да създаде в себе си тази асоциация – „аз съм“ е свързано с нещо мило и съкровено, оживително и ценно. У всички съвременници тази асоциация съществува. Ние, които сме се занимавали с антропософия, можем да я разберем в дълбочина, но важното е, че тя е изградена у всички хора. И тъй като с нашето материално възприятие на света ние възприемаме еднакво силно както смисъла на думите, така и звуците им, то асоциацията на думите „аз съм“ и усещането за съкровеност, за „Христос в мен“, е не само между техния смисъл и това усещане, но и между звуците на тези думи и това усещане! Това е откритието, което направих, това е тайната в поетичната реч, която открих, изучавайки различни текстове и настроения, които те пораждат в мен.

В българския език „аз съм“ фонетично съдържа следните срички: „аз“, „ас“, „съм“ и звуци: „а“, „з“, „с“, „ъ“, „м“. В поетичния текст сричките на „аз съм“ са светлините, които излъчват усещането за „Христос в мен“, докато звуците му са като отраженията на тази светлина – те също имат своята значима сила. Ето един пример с наситена употреба на „аз

съм“.

Тази бяла, небивала зима
в паметта ще остане запазена
като приказка бяла — без име,
нито писана, нито разказана.

Елисавета Багряна

Други примери с наситена употреба на „аз съм“: „Случка с размишления“ и „Песен за приятелството“ от Валери Петров; „Не, не съм!“ и „Аз съм българче“ от Иван Вазов; „На петнайсетгодишните“ от Петя Дубарова; „Кълна ви се“ от Христо Фотев; „И чаках аз с измъчено сърце“ от Дора Габе; „Юноша“ от Христо Смирненски.

Точните звуци от думите „аз съм“ имат своята сила, когато се говори на български. Когато се говори на друг език, същата сила имат звуците на думите „аз съм“ на съответния език. Те са най-въздействащи върху хората, за които езикът е майчин, но имат подобно въздействие и върху всеки, който учи езика като чужд. Отново „аз съм“ е един от първите изрази, които се учат на чуждия език и отново несъзнателната му асоциация с понятието за „Христос в мен“ е налице. Ето как тайната на „аз-съм“ в поезията придобива обем и многостранност.

На английски „аз съм“ (I am, I'm) съдържа следните срички: „ai“, „æm“, „aim“ и звуци: „a“, „i“, „æ“, „m“. Тези срички и звуци са много употребявани, т.е. те се срещат в много други думи на езика. При английския е много лесно да се вгради „аз съм“ в поетичните текстове. Това вграждане става дори авторите да не го търсят, но когато го търсят, съзнателно или не, се получава голяма наситеност на жизнерадостната емоция, идваща от „аз-съм“. Откритието за „аз-съм“ в поезията направих именно докато изучавах различни текстове на песни на английски език. Следните примерни песни са мелодични и с весел текст, но едва когато се допълнят с наситената употреба на „аз съм“, те придобиват силата да зареждат слушателя със солидна положителна емоция: „Paloma Blanca“ на George Baker, „LakeShoreDrive“ на Aliotta Haynes Jeremiah, „Don't stop me now“ на Freddie Mercury.

На немски „аз съм“ (ich bin) съдържа следните срички: „ih“, „bin“ и звуци: „i“, „h“, „b“, „n“, „a“, „i“. Потърсих примерни текстове сред стихотворенията от Календара на душата и когато започнах да ги проверявам едно по едно, видях, че звуците на „аз съм“ се появяват с различна честота в различните периоди от годината – през пролетта и лятото те се срещат често, през есента средно, а през зимата почти липсват. Следният списък обобщава срещането на „ich bin“ в Календара на душата.

AntroposophischerSeelenkalender

Двойно подчертани са седмиците с 5 или повече среща-

1 – Oster-Stimmung–	13 - 2 x ich, 1 x bin	3 x ich	<u>39 - 5 x ich</u>
3 x ich, 1 x bin	<u>14 - 1 x ich</u>	27 - 2 x ich	40 - 2 x ich, 1 x bin
2 - 1 x ich	15 - 4 x ich	<u>28 - 1 x ich</u>	<u>41 - 1 x ich</u>
<u>3 - 5 x ich</u>	<u>16 - 0</u>	<u>29 - 1 x ich</u>	<u>42 - 0</u>
<u>4 - 4 x ich, 1 x bin</u>	17 - 3 x ich	30 - 4 x ich	<u>43 - 1 x ich</u>
<u>5 - 1 x ich</u>	<u>18 - 6 x ich, 1 x bin</u>	<u>31 - 1 x ich</u>	<u>44 - 0</u>
6 - 2 x ich	<u>19 - 1 x ich</u>	<u>32 - 5 x ich</u>	45 - 3 x ich
7 - 4 x ich	<u>20 - 5 x ich</u>	<u>33 - 6 x ich</u>	<u>46 - 1 x ich</u>
8 - 4 x ich	<u>21 - 5 x ich</u>	34 - 2 x ich	<u>47 - 1 x ich</u>
9 - 4 x ich	22 - 3 x ich, 1 x bin	35 - 3 x ich	48 - 2 x ich
<u>10 - 5 x ich</u>	<u>23 - 7 x ich</u>	36 - 4 x ich	49 - 2 x ich
11 - 4 x ich	24 - 2 x ich	37 - 2 x ich	<u>50 - 5 x ich</u>
<u>12 – Johannes-Stimmung–</u>	25 - 3 x ich	38 – Weihe-Nacht-Stimmung–	51 - 3 x ich
4 x ich, 1 x bin	26 – Michaeli-Stimmung–	2 x ich	<u>52 - 1 x ich</u>

ния на ich и bin, а подчертани с пунктир са седмиците с 1 или по-малкостречения на ich и bin. Двете седмици с най-много стречения на ich и bin са 18-та и 23-та – с по седем стречения.

S 18. Woche (4. - 10. August)

Kann ich die Seele weiten,
 Daß sie sich selbst verbindet
 Empfangnem Welten-Keimesworte?
Ich ohne, daß ich Kraft muß finden,
 Die Seele würdig zu gestalten,
 Zum Geistes-Kleide sich zu bilden.

W 23. Woche (8. - 14. September)

Es dämpft herbstlich sich
 Der Sinne Reizesstreben;
 In Lichtesoffenbarung mischen
 Der Nebel dumpfe Schleier sich.
Ich selber schau in Raumesweiten
 Des Herbstes Winterschlaf.
 Der Sommer hat an mich
Sich selber hingegen.

Накрая да обобщим, че представената тайна на речта може да се използва за ориентир в поетичните текстове на всички езици. Всеки може да потърси и да провери достоверността на тайната в езиците, които владее. Да обърнем внимание и на руския. В него глаголят „съм“ липсва – той се предава чрез подразбиране. Например „Аз съм гладен“ е „Я голоден“. Нещо подобно имаме и в турския. Езици като руския и турския, бих казал, са оцетени във възможността им да предадат дълбоко оживителните емоции, идващи директно от звуците на „аз-съм“. Естествено, те имат своите достоинства и сила в много други аспекти, но точно в областта, която беше разгледана тук, те имат недостиг. Английският, както видяхме, е обратен пример – неговата лексика е щедра на емоциите на „аз-съм“. В този смисъл бихме могли да достигнем до извода, че английският се явява един добър избор за съвременен международен световен език.

Мирослав Тодоров

МОИТЕ ПЪРВИ СЪПЪЛКИ

Винаги следвам самия себе

Първата ми среща с антропософията се случи още в ученическите ми години. Най-напред се сблъсках с обстоятелствата и хората, които по-късно ме срещнаха с антропософията. Като дете трудно се вписвах в системата на образованието: смених няколко училища и се чудех защо не ме разбират. Тогава за първи път чух от майка ми, че има по-различен начин на възпитание и обучение, съобразен с индивидуалните особености, качества и характеристики на човешкото същество в развитие. Откритието на валдорфската педагогика, основана на идеите на духовната наука, ме обнадружи. Тези идеи ме грабнаха и окуражира, защото видях в тях възможности за едно хармонично развитие. В домашната библиотека имаше много антропософска литература. От тези книги и от разговорите с родителите ми аз наистина започнах живо да

се интересувам от антропософските идеи.

Когато завърших гимназия, взех решение да уча педагогика и да се опитвам да развивам валдорфското училище. Бях толкова въодушевен от антропософията и нейните практически дейности, че започнах упорито да търся своето място в тях, но този път се оказа много дълъг. Отначало се опитвах да се вглеждам в дейността на духовните същества и тяхното участие в сезонните промени, четях книги и изучавах живота на гномите, силфите, ундините и саламандрите. Бях пленен от духовните същества, които стоят зад процесите и явленията в природата, въодушевявах се от арт-терапията и биодинамичното земеделие, но все още имах намерение да стана учител. Малко по-късно станах инициатор на създаването на антропософска младежка група в Стара Загора. Успях да организирам малка младежка група, която разглеждаше същите духовните същества. Тогава дейността на силфите, гномите, ундините и саламандрите отгова-

ряше точно на нашите интереси. Но младежката група се разпадна, когато всички станахме студенти. Въпреки че вече не бяхме заедно, всички станахме антропософи.

Интересът ми към биодинамичното земеделие взе превес над другите ми занимания след срещата ми с Георги Акабалиев и Татяна Благоева. Тогава разбрах, че истинското ми призвание е именно земеделието. Когато бях на 27 години, взех участие в първия четиридневен биодинамичен семинар с гост от Германия, който отговори на най-значимите ми въпроси за онзи момент. И след това нямах повече никакви колебания за това с какво искам да се занимавам. Мисля, че тогава открих моето най-трайно увлечение и днес се чувствам силно ангажиран с биодинамичното земеделие. Моето най-ново откритие е пчеларството, с което се занимавам всеки ден. Моето сбъднато желание е да се занимавам с пчели, а грижата за тях е храна за душата ми. Животът на пчелите е една загадка, която разгадавам всеки ден.

Отдавна останаха зад гърба ми моите първи стъпки и сега уверено следвам целта си да открия с помощта на антропософията уникалния смисъл на моя живот. Посещавам ежегодните конференции по биодинамично земеделие в Стара Загора, следя програмата на „Софера“ и се включвам в нейните инициативи. Нямам собствено малко стопанство, но имам двор, в който се стремя да прилагам всички

принципи на духовните връзки със Земята. Точно в него се сблъсквам с най-съществените трудности и се опитвам да осмислям натрупания опит. Редовно препрочитам лекционния цикъл от Кобервитц, а от „Философия на свободата“ любимите ми редове са:

„Едно действие бива усещано като свободно тогава, когато основанието за него произтича от идеята част на индивидуалната ми същност; всяка друга част на едно действие, все едно дали тя се извършва по естествена принуда, или под натиска на някоя нравствена норма, бива усещана като несвободна. Човекът е свободен само дотолкова, доколкото той всеки миг от живота си е в състояние да следва самия себе си. Едно нравствено деяние е мое деяние, само ако в този смисъл може да бъде наречено свободно.“

Едно мое истински свободно и осъзнато решение е да посещавам в четвъртък групата по арт-терапия „Дъгата на Дочка“. Добре познавах и самата Дочка. Тя беше скъп приятел на моите родители. Освен това всеки вторник заедно с групата „Рудолф Щайнер“ разглеждаме и обсъждаме книгата „Основни линии на една теория на познанието в светогледа на Гюте“ на Р. Щайнер и това поддържа здравето ми усещане, че моят път продължава в избраната посока.

Ангел Иванов

ЕВРИТМИЯТА КАТО ВИДИМА РЕЧ

продължение от миналия брой

В художественото изкуство ни е необходимо нещо такова, което ни включва в същността на света с цялото ни човешко същество. И как бихме могли да бъдем включени по друг начин в световната същност, ако не осъзнаваме тази връзка, която съществува между възникването на човека и речта. Говорейки, всеки път човек твори част от това, което някога, в пра-древни времена е било човешкото творение, когато той се е отделил от етера във вид на въздушна форма, още преди да приеме течната, а после – твърдата форма. Говорейки, ние се пренасяме назад в световното сътворяване на човека в този вид, какъвто то е придобило в древните времена.

Да се спрем сега на някой единичен пример. Да се върнем още веднъж към това А, което създава пред нас удивляващия се човек. Трябва да осъзнаем, че във всички случаи, когато в речта се чува А, в основата лежи някакво учудване. Да вземем думата Wasser (вода) или думата Pfah! (кол, стълб) или каквато искате друга дума, в която фигурира А. В тези случаи, когато вие се задържате на А в речта си, навсякъде в основата лежи някакво учудване. Във всички тези случаи в речта се проявява удивляващият се човек. В отдавна отминалите времена това е било известно. Това знание са имали още тези, които са владеели еврейския език. Какво означава в еврейския език А – „Алеф“? Какво е това? Това е удивляващият се човек.

Сега ми се иска да ви напомня нещо такова, което би могло да ви наведе на това, за което, всъщност, се указва в това А, какво се има предвид при А. Виждате ли, в Гърция са казали: философията започва с учудване, с изумле-

ние. Философията – любовта към мъдростта, любовта към знанието, започва с учудване, с изумление. Ако говорим свършено в духа на първичното познание, първичното инстинктивно-ясновидско познание, бихме могли също да кажем: философията започва с А, - това за древния човек би означавало същото.

Какво всъщност изследват, когато се занимават с философия? Ами изследват именно човека. Нали всички се стремят към самопознание. Като краен резултат искат да познаят човека. По този начин познанието за човека, разглеждането на човека започва с А. Заедно с това, обаче, това познание се явява и най-скритото нещо, защото трябва да се положат много усилия, необходимо е да се направи много, за да се стигне до това познание за човека. Само тогава, когато ние се доближим дотолкова до човека, че той да застане пред нас в цялата си пълнота така, както е сформирани от духовно-душевно-телесното, само тогава, всъщност, ние ще се окажем пред това, че – като човек той да ни застави с най-голямо учудване на кажем А. Ето защо удивляващият се човек, който се учудва на самия себе си, на своето истинско същество и е в действителност, човек в своето висше, най-идеално развитие – представлява едно А.

Ако някой ден почувстваме, че човекът в този вид, в който той се явява в своето физическо тяло, всъщност съставлява само част от човека и че ние можем да го имаме пред себе си като човек, стоящ пред нас в цялата си пълнота, имаш в нея Божественото, то тогава древното, първоначално човечеството би наричало това усещане чувство на удивление на човека пред самия себе си: А. Тоест А - това е човек, в неговото висше свършенство.

По този начин А е самият човек и ние изразяваме в А

това, което се преживява от човека в чувството. Да преминем тогава от А към Б, за да може отначало макар и приблизително да установим някои опорни точки, които могат да ни доведат до разбирането на пра-Словото, простиращо се от А до Я. В Б ние имаме така наречения съгласен звук, в А - гласен. Когато вие произнасяте гласен звук, имате следното чувство: вие изразявате себе си навън от своето най-дълбоко вътрешно. При всяка гласна, също както и при А, вие изпитвате едно изпълнено с чувства преживяване. Във всички случаи, когато се появява А, вие имате едно учудване. Във всички случаи, когато се появи Е, ние имаме това, което бих изразил с думите: „То ми е направило нещо, което аз чувствам.“

Просто помислете, какви сме станали разсеяни хората, какви ужасно сбръчкани хора сме станали; точно като набръчкана ябълка или слива – такива сме станали ние по отношение на преживяването на езика. Помислете само: ние само говорим, не обръщайки внимание, когато някъде се среща А, ние се спираме на нея - а ние го правим непрекъснато - и след това преминавайки от А към Е, ние преминаваме от изненадата към чувството „то ми е направило нещо, което чувствам.“ „Нека сега да почувстваме, какво само по себе си представлява И първо да полюбопитстваме и след това да се досетим. Прочувствайте гласния звук и ще видите, че в основата му лежи винаги едно прекрасно, извънредно сложно преживяване. Когато се отдадеш на въздействието на поне пет следващи един след друг (гласни) звука, получаваш впечатление за свежия, първосъздаден човек. Човек се ражда отново в цялото си достойнство, когато в пълна съзнателност дава възможност тези гласни да се излъчат от неговото вътрешно егo. Ето защо казвам, че ние толкова сме се сбръчкали, че пред нас е само това, което самият звук означава и нищо не виждаме от преживяванията. Виждаме само, че това означава вода (Wasser) - това означава това... и т.н. Ние напълно сме пресъхнали.

Различно стои въпросът със съгласните звуци. Тук ние не чувстваме, че нещо излиза от нашето вътрешно същество в съответствие с нашите чувства. Ние, напротив, копираме образа на това, което се намира извън нас. Да допуснем, че аз се изненадвам, аз казвам: А. Тук аз не отразявам образ на нещо, тук аз изказвам себе си. Ако искам да изразя това, което е около мен, което е кръгло, например, кръгла маса, какво правя тогава, ако не искам да говоря? Аз ще го възпроизведа, ще го оформя със съответния жест. Когато искам да очертая носа си, без да говоря за него, без да назовавам носа, но само давайки да се разбере какво имам предвид, то аз мога, рисувайки, да го изобразя. Така стои въпросът, когато образувам съгласните. Те представляват отражение на нещо външно. Те винаги следват формата на нещо външно. Само че ние предаваме тези форми във въздушни образи, идващи от съседни органи на ларинкса, от небцето, и т.н. С помощта на нашите органи ние създаваме образ, който предава, възпроизвежда форма, подобно на тази, която се намира отвън. И този процес се свежда чак до фиксирането в писането, в буквите. По-късно ще говорим отново за това.

Когато образуваме Б, ние не можем да го оставим да звучи само, ние сме принудени да добавим Е, то винаги се

явява едно подражание на нещо. Ако би било възможно да се задържи във въздушен образ това, което се образува в Б, то лежи в това, което ние изговаряме като Б, то би се явило като нещо обгръщащо, покриващо. Създава се една обгръщаща форма, получава се това, което би могло да се нарече „дом“. Б винаги се явява отражение на хижата-дом. Когато произнасяме А, Б по този начин, ние получаваме „човека в завършения му вид“ и „човека в неговия дом“: А, Б.

И така, ние бихме могли да минем през цялата азбука и в знаците, следващи един зад друг, бихме изказали тайната на човека: какво представлява той сам по себе си във Вселената, в своя дом, в своята телесна обвивка. И ако ние продължим по-нататък към В, Г и т.н., всяка буква би ни казала нещо за човека. И когато най-накрая стигнем до Я, пред нас в звука би била проявена цялата мъдрост за човека, защото етерното тяло се явява човешката мъдрост.

Виждате ли, когато ние говорим, става нещо много съществено – образува се човекът. И може вече с известна пълнота да се образува, например душевното в човека, когато се вземат тези всеобхващащи чувства. И, О, А възпроизвеждат много от душевното, може да се каже, почти всичко душевнов съответствие с чувствата, преживявани от човека. И, О, А.

Може, по този начин да се каже: погледнете това, което излиза от човека под формата на реч. Ако някой произнесе пред нас нещо, да речем, А, Б, В,- и ето пред нас е цялото етерно тяло, излизащо от ларинкса, от (матката). Ето го. Ние виждаме физическия човек, който в пределите на земното излиза от майчиния организъм, от истинската матка, която се явява метаморфоза на ларинкса.

Да си представим сега пред себе си целия човек, какъвто той се явява в света с всичко, което има в себе си, защото това, което излиза от майчиния организъм, не може да остане неизменно. Ако то би оставало неизменно, то не би дало цялостния човек. Всичко постоянно трябва да се достроява, да се развива. Наистина, цялостният човек, например, в 35-тата си година е получил, несъмнено, повече от мировата същност, отколкото това, което има детето. И ако ние си представим цялостния човек (представен тук схематично), излизащ в цялата си 35-годишна завършеност из цялата Вселена, подобен на това, както речта излиза от ларинкса, а физическият човек излиза като дете от матката; ако бихме си представили цялостния човек, изговорен от Вселената, както от ларинкса се изговаря думата – то ние бихме имали пред себе си човека в неговата форма, във всички негови образования във вида на произнесеното Слово.

Превод: *Димитър Левашки*

Скъпи приятели!

По инициатива на УС на АОБ от 22 до 24 декември в София ще се проведе конференция по повод стогодишния юбилей от Коледната конференция в Дорнах през 1923 г. Надяваме се да вземат участие всички членове на работните групи в страната. Повече информация за събитието ще бъде публикувана в сайта на АОБ. УС на АОБ е в очакване на вашите въпроси и предложения.

Читателите могат да потърсят книгите на изд. „Даскалов“ в неговия сайт: rudolfsteiner.bg

В него ще намерят информация за вече издадените и предстоящите за издаване книги. Там читателите могат да следят състоянието и историята на поръчките си.

Мартин Баркхоф

Учителят, когото човек открива след смъртта, по-малкият и по-големият, вика оттам. Там трябва да отиде всичко. Там то получава своята истинска форма.

Само това, което става по-истинско в отвъдното, си заслужава да се прави в живота. Заслужава си да работиш и получаваш само това в живота, което след смъртта ще има по-голяма стойност от тази тук.

Мъртвата, миналата антропософска работа е действителната. Това, което е тук, е само привидно. Често измамна привидност. При всички случаи не е необходимо то да бъде запазено за вечността. Не, възможно най-скоро то трябва да отмре във вечността. Аз мога да приветствам смъртта му!

Безсмъртната същност в мен стои с двата крака в отвъдното. Заникът на външната антропософия става изгрев на душевната ѝ същност.

От тази нагласа ще се оформят малките, ежедневни неща, когато отново имаме духовен живот. Та това го знае всеки истински майстор зидар, всеки християнски мистик. Антропософите ще престанат да го забравят, да го потискат, да го принасят по угоднически и лицемерен начин в жертва на материализма.

Всъщност знаем това. Всъщност... вече сме го преживели. Ние отново полагаме усилия в тази посока. Да, да! Зимата още съвсем не е започнала. Тепърва започва. Тя ще ни научи на това!

Превод: **Йоана Събева**

Този брой е номер 80, който излиза след основаването на АОБ, но от самото начало до днес, са издадени 92 броя.

АНТРОПОСОФСКИ ГРУПИ

ВАРНА

Антропософска група
„Михайлова ковачница“
Радослава Ангелова
тел. 0878 478 638

СОФИЯ

Група „Михаил“
Лалка Фингарова, тел. (02) 868 99 49;
0888 263 741

Група към обучението по
„Антропософска терапия чрез
пеење“

Ул. „Х. Димитър“ 13
Цвета Мишкова 088295 3550
Красимира Калчева 0878 909 312

Антропософски кръг „Аристотел“
Доц. д-р Иванка Кирова,
тел. (02) 831 78 74

Група „Рудолф Щайнер“

Александър Бояджиев
тел. 0888 406 095

Група „Ариадна“

Юлиан Андонов
тел. 088 662 6489

Група „ЛОГОС“

Константин Йорданов
тел. 0894 515 355

Група „Космософия“

Лиана Антонова, тел. (02) 856 67 35

Курсове по антропософска
социална арт-терапия

За връзка:

Снежана Бечева 0887 049 946
Вихра Калапишева 0887 152 335.

СТАРА ЗАГОРА

Група „Антропос-София“
Дора Петрова, тел. (042) 643 500

Група „Рудолф Щайнер“
Георги Акабалиев, тел. 0878 398 509

Социална художествена терапия

„Дъгата на Дочка“

Дора Петрова, тел. (042) 643 500

БУРГАС

Група „Парсифал“
Димитър Колев 0889 611 444

ЯМБОЛ

Група „Светлина“
д-р Ива Манева, тел. 0887 179 057

ПЛЕВЕН

Група „Михаил“
Моника Хаджиева тел. 0878 250 730

ПЛОВДИВ

Група „Мани“
Тони Кюмюджиян-0888992862
Мартин Атанасов-0883604339

**ФОНД за НАБИРАНЕ
на СРЕДСТВА
за закупуване на
Антропософски дом
в София (към АОБ)**

Дарителски сметки:
BGL BG24UNCR76301075590031
USD BG10UNCR76301175509595
EUR BG07UNCR76301475508630

Текуща наличност: 6175 лв.

За контакти:

Георги Акабалиев – 0878 398 509
Александър Бояджиев – 0888 406 095

БЛАГОДАРИМ !

Скъпи приятели, уважаеми читатели на „Антропософски вест“, Всеки, който желае да изкаже мнение или коментар по разискваните в настоящия и бъдещите броеве на вестника теми, може да ни пише на е-mail: vestnik@aobg.org . **Очакваме ви.**
От редакцията

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Веселина Велкова
Цвета Мишкова
Христина Ангелова
Георги Акабалиев
Тел: 0897 728885
е-mail: vestnik@aobg.org
уебсайт: www.aobg.org

Отговорност за съдържанието на публикуваните материали носят единствено техните автори.